

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

فرهنگ اسلامی

(دوره‌ی انتقال)

گروه پژوهش، تألیف کتاب‌های درسی و کمک آموزشی

معاونت آموزش

سازمان نهضت سوادآموزی

۱۳۹۲

این اثر از سوی کارشناسان و مدرّسان اداره‌ی کل آموزش و پرورش
استان خراسان رضوی با نظارت و راهنمایی مؤلفان سازمان مرکزی
نهضت سوادآموزی تهیه و تدوین شده است.

شناسنامه ی کتاب:

عنوان: فرهنگ اسلامی (دوره‌ی انتقال)

زیر نظر: علی باقرزاده، معاون وزیر و رئیس سازمان نهضت سوادآموزی

گروه مؤلفان: علیرضا بهشتی سعادت، علی اصغر شکوهی فر، غلامرضا زعیم زاده، ملیحه حسینی،

فهیمه توکلی، آمنه رحیمی

طراح جلد و صفحه آرا: انتشارات مگستان (لیلا سادات حسینی لر)

شمارگان: ۷۴/۷۰۰ جلد

نوبت چاپ: دوم

سال انتشار: ۱۳۹۲

ناشر: سازمان نهضت سوادآموزی

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۴۹۴-۲۶۱-۷

ISBN 978-964-494-261-7

« تمامی حقوق برای ناشر محفوظ است. »

امروز جهان تشنه‌ی اسلام ناب محمدی است. منظور از اسلام ناب محمدی همان اسلام حقیقی و اصیلی است که از صاحب آن، پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) بی هیچ پیرایه و آرایشی به امیر المؤمنین علی بن ابی طالب «علیه السلام» و پس از آن حضرت به ائمه‌ی بعدی «علیه السلام» منتقل شده و در قول و عمل و در عقیده و رفتار به آن پای بند بوده و از آن بزرگواران نسل به نسل و دست به دست گشته تا به ما رسیده است.

«حضرت امام خمینی (رحمة الله علیه)»

- آنچه در آغاز از پیشرفت و ترقی برای انسان‌ها به وجود آمد ناشی از همین فرهنگ اسلامی بود.

- اسلام واقعی و ناب مورد نظر نظام اسلامی، دارای مفاهیم بالا، عمیق و روشن از انسان، خدا، جهان آینده و نیازهای مادی و معنوی بشریت است.

«حضرت آیت الله خامنه‌ای رهبر معظم انقلاب اسلامی (مدّ ظله العالی)»

فهرست مطالب

صفحه	عنوان	صفحه	عنوان
۷۱	درس ۱۶: فاطمه ی زهرا (سلام الله علیه)	۱	درس ۱: خداشناسی
۷۷	درس ۱۷: مهدی موعود (عجل الله تعالی فرجه الشریف)	۶	درس ۲: اصول دین
۸۲	درس ۱۸: عفاف و حجاب کمال انسان	۱۲	درس ۳: انسان نمونه
۸۶	درس ۱۹: توبه و بازگشت	۱۷	درس ۴: قرآن کتاب زندگی
		۲۲	درس ۵: امامت و ولایت
		۲۶	درس ۶: معاد زندگی جاوید
		۳۰	درس ۷: اخلاق اسلامی
		۳۵	درس ۸: پاکیزگی و طهارت
		۴۰	درس ۹: نماز راز بندگی
		۴۴	درس ۱۰: ماه میهمانی خدا
		۴۹	درس ۱۱: حج اجتماع بزرگ مسلمانان
		۵۴	درس ۱۲: خمس و زکات
		۵۹	درس ۱۳: امر به معروف و نهی از منکر
		۶۳	درس ۱۴: عفو و گذشت
		۶۷	درس ۱۵: کسب حلال

خداشناسی

چگونه خدا را بشناسیم؟

بهترین و ساده‌ترین راه برای خداشناسی توجّه به نظم و هماهنگی بین موجودات جهان است. قرآن کریم همواره ما را به شناخت شگفتی‌های طبیعت و تفکر در نشانه‌های بزرگ خداوند دعوت می‌کند. انسان وقتی نعمت‌های فراوان خداوند را می‌بیند، پی به وجود **خالق هستی** می‌برد، به **خداوند یکتا** عشق و محبت می‌ورزد و شکرگزار **خداوند مهربان** است.

گردش شب و روز، وجود هماهنگی بین اعضای بدن انسان، هماهنگی بین نیاز انسان و محیط اطراف آن و هزاران مورد دیگر دلیلی بر وجود **خداوند بزرگ و تواناست**.

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لآيَاتٍ لِأُولِي الْأَلْبَابِ

(سوره ی آل عمران آیه ی ۱۹۰)

مسلماناً در آفرینش آسمان‌ها و زمین و آمد و رفت شب و روز نشانه‌های (روشنی)

برای خردمندان است.

اکنون به برخی از نشانه‌های خداوند در طبیعت و در وجود انسان می‌پردازیم:
آیا تا به حال در مورد وجود کوه‌ها فکر کرده ایم؟
کوه‌ها آب، برف و باران را در خود ذخیره می‌کنند؛ زلزله و توفان‌های تند را مهار
می‌کنند؛ دارای معدن‌های گوناگون هستند. از سنگ آن برای ساختمان استفاده
می‌کنیم و موارد دیگر.

درختان از طریق ریشه، مواد غذایی
را جذب می‌کنند و به برگ‌ها
می‌رسانند؛ برگ نور را از خورشید
می‌گیرد و به ریشه می‌رساند؛ آیا این
هماهنگی‌ها نشانه‌ای از وجود خداوند
قادر نیست؟

اگر به هر یک از اعضای بدن خود

با دقت بنگریم؛ می‌بینیم که هر یک از اعضای بدن ما در جای مخصوص خود قرار
گرفته است که نشانه‌ای از وجود نظم و هماهنگی است و دلیلی بر وجود خداوند
است. برای مثال اگر به ساختمان چشم با دقت بنگریم؛ به این نتیجه می‌رسیم که
با پیشرفته‌ترین دوربین‌ها قابل مقایسه نیست.

دوربین‌های پیشرفته سنگین هستند؛ ولی
چشم سبک است. چشم ما نیازی به تعویض
فیلم ندارد؛ دوربین‌ها باید دقیق تنظیم شوند؛
ولی چشم ما به صورت خودکار تنظیم می‌شود.

مثال دیگر زبان است، زبان عضو کوچکی است که وظایف بزرگی را به عهده دارد.

هم در چشیدن مزه و طعم غذا و هم در بلعیدن به انسان کمک می‌کند. مهم‌ترین نقش زبان در سخن گفتن است که با گردش دقیق خود حروف و صداهای مختلف را ایجاد و با سرعت مناسب کلمات و جملات را بیان می‌کند.

یکی دیگر از راه‌های خداشناسی، **خود شناسی** است. پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می‌فرمایند: **« هر کس خود را شناخت، خدای خود را شناخته است. »**

هشام یکی از شاگردان امام صادق (علیه السلام) بود. شخصی از هشام پرسید: چگونه خدایت را شناختی؟! هشام گفت: من خدا را به وسیله‌ی خود شناختم؛ زیرا خداوند نزدیک‌ترین کس به من است.

حضرت علی (علیه السلام) می‌فرمایند:

« هر کس خود را بشناسد؛ خدا را می‌شناسد و شناخت خود سودمندترین دانش‌هاست. »

گفت و گو کنیم

۱- درباره‌ی نظم و هماهنگی بین اعضای بدن انسان با دوستان خود گفت و گو کنید.

۲- درباره‌ی شناخت خداوند مهربان از راه دقت در آفریده‌های او گفت و گو کنید و نتیجه‌ی آن را در چند سطر بنویسید:

از تجربه‌ها بگوییم

- تجربیات خود را از گردش در طبیعت و نشانه‌های وجود خداوند بزرگ برای دوستان خود بگویید و در این باره چند سطر بنویسید:

شناخت خدا ، ارزشمندترین و برترین شناختی است که انسان بدان دست می یابد. یکی از هدف های آفرینش جهان، آگاه ساختن انسان از دانش و قدرت خداوند است. از پیامبر اکرم (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) روایت شده است که فرمودند:

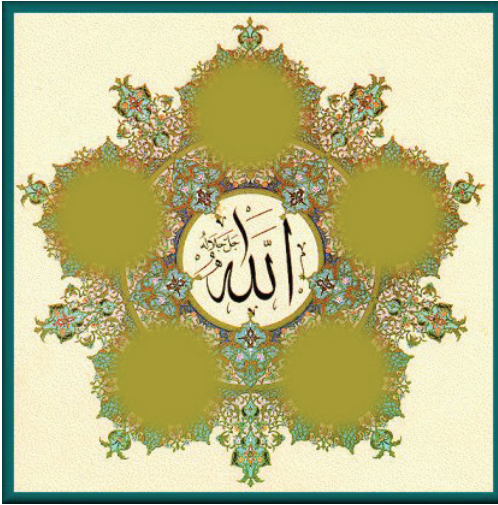

«لَيْسَ شَيْءٌ إِلَّا وَ لَهُ شَيْءٌ يَعِدُّهُ إِلَّا اللهُ عَزَّوَجَلَّ فَإِنَّهُ لَا يَعِدُّهُ شَيْءٌ وَ «لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ» فَإِنَّهُ لَا يَعِدُّهَا شَيْءٌ»
 (ثواب الاعمال، شیخ صدوق، حدیث ۶)
 هر چیز، برابری دارد، مگر خداوند عزوجل که هیچ چیز با او برابر نیست و همچنین «لا اله الا الله» که هیچ چیز با آن برابری نمی کند.

- ۱- قدر شناس و شکر گزار نعمت های خداوند باشیم.
- ۲- از نعمت های خداوند درست استفاده کنیم.
- ۳- همیشه به یاد خدا باشیم و در همه کارها رضا و خشنودی خداوند را در نظر بگیریم.
- ۴- در علوم دین آگاهی خودمان را بالا ببریم تا شناخت ما نسبت به خدا آفریده های او و احکام دین بیشتر شود.
- ۵- با آگاهی به احکام دین و عمل به آنها رضایت خداوند مهربان را جلب کنیم.

اصول دین

درود خدا بر محمّد (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ
آلِهِ وَسَلَّمَ)، آخرین پیامبر خدا که دین
اسلام را برای ما به ارمغان آورد. اصول
دین اسلام پنج تا است: **توحید، عدل،**
نبوت، امامت و معاد که هر مسلمانی
می بایست با آگاهی به اصول دین ایمان
و اعتقاد داشته باشد.

توحید آن است که بدانیم جهان را
فقط **خدای یکتا** آفریده و به آن هستی

بخشیده است و هیچ **شریکی** ندارد. همه چیز در اختیار و قدرت اوست. بنابراین،
آفریدن، روزی دادن، زنده کردن، سلامت یا بیماری همه به اراده خداوند است. بنابراین
ما فقط به **خدای یگانه** ایمان داریم و فقط او را می پرستیم. در سوره توحید می خوانیم:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ * اللَّهُ الصَّمَدُ * لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ * وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ *

به نام خداوند بخشندهی بخشایشگر

بگو: «خداوند یکتا و یگانه است. * خداوندی است که همه نیازمندان قصد او
می کنند.» (هرگز) نژاد و زاده نشد. * و برای او هیچگاه شبیه و مانندی نبوده است.»

عدل، یعنی خداوند عادل است و به کسی ستم نمی‌کند. خداوند کاری را بدون حکمت انجام نمی‌دهد. بنابراین هر چه می‌آفریند، روزی می‌دهد و آنچه را می‌دهد و باز می‌ستاند همگی از روی **مصلحت الهی** است، هر چند که ما نمی‌دانیم. همان طور که پزشکی به بیمار خود دارویی می‌دهد که در آن مصلحتی است، هر چند که بر بیمار پوشیده است.

نبوت، یعنی خداوند بزرگ برای هدایت بشر **پیامبرانی** فرستاده‌اند. **پیامبر** به کسی گفته می‌شود که خداوند به او **وحی** می‌فرماید. اولین پیامبر، حضرت **آدم** «علیه السلام» و آخرین پیامبر حضرت **محمد مصطفی** «صلی الله علیه وآله و سلم» است. از میان پیامبران پنج نفر را پیامبران اولوالعزم می‌گویند:

۱- حضرت نوح (علیه السلام)   ۲- حضرت ابراهیم (علیه السلام)

۳- حضرت موسی (علیه السلام)   ۴- حضرت عیسی (علیه السلام)

۵- حضرت محمد (صلی الله علیه و آله و سلم)

در قرآن آورده است:

لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ.....

(آیه ی ۲۵ سوره ی حدید)

ما رسولان خود را با دلایل روشن فرستادیم و با آنان کتاب آسمانی و میزان نازل کردیم تا مردم قیام به عدالت کنند. ...

به پیروان حضرت موسی (علیه السلام) **یهودی** می‌گوییم. به پیروان حضرت عیسی (علیه السلام) **مسیحی** می‌گوییم و ما **مسلمانان** نیز پیروان حضرت محمد (صلی الله و علیه و آله و سلم) هستیم.

دین اسلام آخرین و کامل ترین دین الهی است. بنابراین همه‌ی مردم دنیا باید از دستورهای دین اسلام پیروی کنند. در قرآن آمده است:

« هرکسی غیر از اسلام دینی را اختیار کند از او پذیرفته نمی‌شود و در آخرت از زیانکاران است. »

امامت: خداوند همان گونه که پیامبران را برای هدایت بشر فرستاد، جانشینان پیامبران را نیز تعیین می‌فرماید. خداوند **جانشینان** پیامبر ما را ۱۲ نفر

برگزیده است که در کتاب سوادآموزی « ۲ » به معرفی آنان پرداختیم. این امامان معصوم به غیر از حضرت علی (علیه السلام) که امام اول و پسر عموی پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم) است؛ همگی از **فرزندان رسول خدا** (صلی الله علیه و آله وسلم) هستند که یکی پس از دیگری به امامت رسیده‌اند و دارای همه **صفات نیکو** از جمله **دانش، بردباری، دادگری، پاکدامنی و اخلاق نیکو** هستند.

معاد: یعنی خداوند انسان را پس از مردن زنده می‌کند تا نیکوکاران را **پاداش** و بدکاران را به **کیفر گناهانشان** برساند.

کسی که ایمان به خدا داشته باشد، عمل شایسته انجام دهد، نماز بخواند، روزه بگیرد، نیت خود را خالص گرداند، کودکان یتیم را پناه دهد، از مستمندان و بینوایان دست‌گیری کند و این گونه کارهای نیک انجام دهد، خداوند او را در باغستان‌های بهشت که در زیر آن جوی‌های آب جاری است، جای می‌دهد و همواره در جوار **رحمت بی‌پایان** خداوندی قرار می‌گیرد.

کسی که به خدا کفر ورزید و کار ناشایسته از او سر زد و مرتکب دروغ، خیانت، قتل، دزدی، زنا، شراب‌خواری، و مانند اینها شد؛ سرای او آتش دوزخ است و در جهنم جای می‌گیرد. آب‌های جوشان، غذاهای کشنده برای او آماده است و پیوسته در **غم و اندوه و عذاب** به سر می‌برد.

گفت و گو کنیم

۱- درباره‌ی اصول دین و اهمّیت آن در زندگی انسان با دوستان خود گفت و گو کنید.

۲- سوره‌ی مبارکه‌ی توحید را به همراه ترجمه‌ی آن از روی قرآن بخوانید و درباره‌ی آن چند سطر در دفترچه‌ی خود بنویسید.

از تجربه‌ها بگوییم

- اگر داستان قرآنی یا حدیثی در مورد عدل خداوند، زندگی پیامبران الهی، امامان معصوم «علیه السلام» و جهان آخرت خوانده اید؛ آن را در چند سطر بنویسید:

بخوانیم و بیشتر بدانیم

- اصول دین در قرآن؛

توحید:

- «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» (سوره‌ی اخلاص آیه‌ی اوّل)

یعنی، بگو: خداوند، یکتا و یگانه است.

- « وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا » (سوره ی نساء آیه ی ۳۶)
و خدا را بپرستید و چیزی را با او شریک مگردانید.

عدل:

- « وَ مَا كُنَّا ظَالِمِينَ » (سوره ی شعراء آیه ی ۲۰۹)
یعنی ، و ما هرگز ستمکار نبودیم.

- « وَلَا يُظْلَمُونَ نَقِيرًا » (سوره ی نساء آیه ی ۱۲۴)
یعنی ، و کمترین ستمی به آنان نخواهد شد.

نبوت:

- « وَ لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا وَ إِبْرَاهِيمَ وَ جَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِمَا النَّبُوَّةَ وَ الْكِتَابَ »
(سوره ی حدید آیه ی ۲۶)

یعنی ، ما نوح و ابراهیم را فرستادیم و در خاندان او دو نبوت و کتاب قرار دادیم.

- « ثُمَّ قَفَّيْنَا عَلَىٰ آثَارِهِم بِرُسُلِنَا » (سوره ی حدید آیه ی ۲۷)
سپس در پی آنان رسولان دیگر خود را فرستادیم.

امامت:

- « الْيَوْمَ يَبَسُّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَ اخْشَوْنَ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَ اَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَ رَضِيتُ لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا » (سوره ی مائده آیه ی ۳)
یعنی ، امروز کافران از (زوال) آیین شما ، مأیوس شدند ، بنابراین ، از آنان نترسید و از (مخالفت) من بترسید. امروز ، دین شما را کامل کردم و نعمت خود را بر شما تمام نمودم و اسلام را به عنوان آیین (جاودان) شما پذیرفتم.

- « أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ » (سوره ی نساء آیه ی ۵۹)
یعنی ، خدا ، پیامبر خدا را و جانشینان پیامبر را اطاعت کنید.

معاد:

- « قُلِ اللَّهُ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يَجْمَعُكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ وَ لَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ » (سوره ی جاثیه آیه ۲۶)

یعنی، بگو: خداوند شما را زنده می کند، سپس می میراند، بار دیگر در روز قیامت که در آن تردیدی نیست گردآوری می کند؛ ولی بیشتر مردم نمی دانند.

- « إِنَّمَا تُوفَّوْنَ أَجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ » (سوره ی ال عمران آیه ۱۸۵)

شما پاداش خود را به طور کامل در روز قیامت خواهید گرفت.

بدانیم و به کار ببندیم

- ۱- به توحید و یگانگی خداوند ایمان کامل داشته باشیم و بدانیم در این دنیا بیهوده آفریده نشده ایم.
- ۲- رفتار و کردار پیامبران و امامان را سرلوحه و الگوی خود قرار دهیم.
- ۳- به یاد داشته باشیم که هرچه در این دنیا بکاریم، در آن دنیا برداشت خواهیم کرد.
- ۴- به یاد داشته باشیم که اصول دین را بایستی خودمان بشناسیم و به کار ببندیم؛ ولی در فروع دین بایستی از مراجع دینی تقلید کنیم.
- ۵- راستگویی، امانت داری، ساده زیستی و خوش رفتاری را که از ویژگی های پیامبران الهی و امامان (علیه السلام) است؛ سرمشق خود قرار دهیم.

انسان نمونه

انسان نمونه کیست؟ چه ویژگی‌هایی دارد؟ همه‌ی ما می‌دانیم که پیامبر گرامی ما دارای اخلاق حسنه بود. آن حضرت «صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ» نیز در منزل و در بین مردم به **اخلاق نیکو** شهرت داشت. آن حضرت همیشه تبسمی برب لب داشتند و با کودک و نوجوان، زن و مرد و پیر و جوان با مهربانی رفتار می‌کردند. روزی پیامبر «صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ» و یارانش از کوچه‌ای می‌گذشتند. پیامبر (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) به کودکان **سلام** کرد و با آنان به **مهربانی** رفتار کرد، به طوری که کودکان از دیدن پیامبر (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) خوشحال شدند.

در قرآن می‌خوانیم:

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَن كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا
(آیه ی ۲۱ سوره ی احزاب)

مسلماناً برای شما در زندگی رسول خدا سرمشق نیکویی بود، برای آنان که امید به رحمت خدا و روز رستاخیز دارند و خدا را بسیار یاد می‌کنند.

«ای پیامبر! تو بهترین اخلاق حسنه را داری» و همچنین در آیه ی ۱۵۹ سوره ی آل عمران آمده است: «از اینکه مردم به دور شما گرد آمدند و دعوت شما را پذیرفته‌اند. برای اخلاق نیکوی شماست که اگر تُند خو بودی از اطراف تو پراکنده می‌شدند.» ما نیز با پیروی از پیامبرگرامی اسلام حضرت محمد «صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ»، تلاش کنیم که از اخلاق و رفتار پیامبر «صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ» درس بگیریم و در زندگی از اخلاق و رفتار نیکو بیشترین بهره را به کار ببریم.

حضرت علی (علیه السلام) نیز در نهج البلاغه می‌فرمایند:
« خدای تبارک و تعالی از لحظه ای که پیغمبر (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) را از شیر گرفتند؛ بزرگترین فرشته از فرشتگان خود را امر فرمود تا اخلاق نیکو و صفات پسندیده را به وی بیاموزد. »

گفت و گو کنیم

- در باره ویژگی‌های پیامبر اعظم « صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ آله وَسَلَّمَ » گفت و گو کنید.

- چند مورد از ویژگی‌های آن حضرت را بر شمارید و بنویسید:

از تجربه‌ها بگوییم

۱- اگر داستانی از زندگی پیامبر « صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ آله وَسَلَّمَ » را می‌دانید برای دوستان خود بازگو کنید و خلاصه‌ی آن را در چند سطر بنویسید:

حضرت علی (علیه السّلام) می فرمایند: « خداوند محمّد(صلی الله علیه و آله و سلّم) را برای هشدار به جهانیان فرستاد در حالی که امین قرآن است. حسین بن عبدالله می گوید: به امام صادق(علیه السّلام) عرض کردم: آیا رسول خدا(صلی الله علیه و آله و سلّم) سرور فرزندان آدم بود؟ آن حضرت فرمود: قسم به خدا، او سرور همه ی مخلوقات خداوند بود. خدا هیچ مخلوقی را بهتر از محمّد(صلی الله علیه و آله و سلّم) نیافرید.

حضرت امام خمینی که رحمت و آمرزش خدا بر او باد؛ درباره ی پیامبر(صلی الله علیه و آله و سلّم) می فرمایند:

« وجود رسول اکرم(صلی الله علیه و آله و سلّم) برکتی است که در سرتاسر عالم، از اوّل خلقت تا آخر، یک همچو موجودی با برکت نیامده است و نخواهد آمد. »

حضرت آیت... خامنه ای نیز می فرمایند:

« امروز اسلام بیش از همیشه به پیامبر اعظم خود نیازمند است. »
 از این سخن گهربار درمی یابیم که پیامبر « صلی الله علیه و اله و سلّم » فقط مربوط به زمان خود نبوده اند، بلکه وجود مبارک آن حضرت برای همه ی دوران هاست.

- ۱- از رفتار محبت آمیز پیامبر گرامی اسلام حضرت محمد « صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آله وَ سَلَّمَ » سرمشق بگیریم.
  - ۲- سعی کنیم نسبت به دیگران خوش رفتار و صادق باشیم.
  - ۳- در سلام کردن از دیگران پیشی بگیریم و از تکبر و غرور دوری کنیم.
  - ۴- زندگی ساده داشته باشیم و زیاد از حد به دنبال دنیا نباشیم.
  - ۵- با اهل خانواده‌ی خود مهربان و خوش رفتار باشیم.
  - ۶- از ستم کردن به دیگران بپرهیزیم، یار و یاور مظلوم باشیم.
  - ۷- از دیگران به خصوص یتیمان و تهی‌دستان دستگیری کنیم.
  - ۸- مردم را به انجام دادن کارهای خیر دعوت کنیم و از کارهای ناروا نهی کنیم.
- برداشت خود را در مورد این چند گفتار در چند سطر بنویسید:

قرآن کتاب زندگی

تا چه اندازه با قرآن کریم آشنایی داریم؟

حمد و سپاس خداوند مهربانی را که قرآن را برای ما فرستاد تا با عمل به دستورهای الهی به سوی سعادت و رستگاری هدایت شویم. در سوره حجر آیه‌ی اول آمده است:

...تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَقُرْآنٍ مُّبِينٍ

... این است آیات کتاب خداوند قرآن روشنگر

قرآن نور است. قرآن کتاب **زندگانی و عمل** است که باید ما مسلمانان در طول زندگی به دستورهای قرآن **عمل** کنیم. قرآن **برنامه‌های عملی** و **شیوه‌های درست** زندگی را داراست. خداوند در آیه ۹ سوره ی اسراء می فرماید:

إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا

این قرآن، به راهی که استوارترین راه‌هاست هدایت می کند. و به مومنانی که عمل صالح انجام می دهند. بشارت می دهد که برای آنان پاداش بزرگی است.

همه‌ی اصول و مقررات فردی و اجتماعی در قرآن وجود دارد. قرآن نوع ارتباط انسان با پروردگار خود را بیان می‌کند. در قرآن چگونگی رفتار با خانواده، همسایه، جامعه و حتی رفتار با افراد غیرمسلمان آمده است.

ولی متأسفانه ما از این نعمت بزرگ که خداوند به ما هدیه کرده کمترین بهره را می‌بریم. به طوری که از بیانات حضرت آیت‌الله خامنه‌ای برمی‌آید؛ از وقتی که حاکمان اسلامی با اسلام بیگانه شدند و قرآن را که به حق و حقیقت امر می‌کند و جداکننده‌ی حق از باطل بود؛ مزاحم خود یافتند؛ تلاش کردند تا قرآن را از زندگی مسلمانان خارج کنند.

- اگر قرآن را با صدای زیبا بخوانیم و آن را به خوبی تفسیر کنیم؛ ولی در مقابل ظلم و ستم سکوت کنیم، باز به وظیفه‌ی خود عمل نکرده‌ایم؛ زیرا هدف اصلی قرآن، اقامه‌ی عدل و داد است.

- ما اگر آیات قرآنی را چندین بار با روش‌های گوناگون و صدای دل‌نشین بخوانیم؛ اما یک بار امر به معروف یا نهی از منکر نکنیم، به وظیفه‌ی خود در برابر قرآن عمل نکرده‌ایم؛ زیرا قرآن **کتاب زندگی** است، نه کتاب تمرین صدا.

- اگر هزار بار آیه‌های قرآن را بر در و دیوار خانه‌مان بنویسیم؛ ولی به حجاب و عفت خانواده بی‌توجه باشیم، در قیامت از قرآن و رسول گرامی اسلام «صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ» شرمنده‌ایم.

- در قرآن کریم داستان حضرت موسی (علیه السلام) و دختران حضرت شعیب پیامبر آورده شده است که با خواندن آن می‌فهمیم که چقدر از فرهنگ سراسر حیا و عفت قرآن دور هستیم!

اگر یک بار آیه‌ی « فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ إِلَى طَعَامِهِ » (سوره‌ی یس آیه‌ی ۴۴) را بخوانیم و به درستی درباره‌ی آن اندیشه کنیم، می‌فهمیم که وظیفه داریم به غذایی که می‌خوریم نظر کنیم. هر غذایی را نخوریم. طعام هرکسی را نخوریم. هر لقمه‌ای را که فرو می‌بریم، به رعایت اصول بهداشتی و آداب غذا خوردن و حتی احکام شرعی توجه کنیم.

آری قرآن کتاب زندگی است که برای همه امور زندگی ما برنامه دارد؛ ولی افسوس که ما با قرآن بیگانه‌ایم!

بیاییم با قرآن انس پیدا کنیم و زندگی قرآنی خود را از امروز پی بگیریم.

« ان شاء... »

گفت و گو کنیم

۱- قرآن کریم در رابطه با رعایت حقوق افراد در جامعه (دوست، همسایه و...) چه دستوراتی دارد؟ با دوستان خود گفت و گو کنید، سپس خلاصه‌ی گفت و گوی خود را در چند سطر بنویسید:

۲- درباره‌ی تأثیر تلاوت قرآن در زندگی با دوستان خود گفت و گو کنید.

۱- داستان‌های قرآنی را که شنیده‌اید برای دوستان خود بگویید و خلاصه‌ی یکی از آنها را در زیر بنویسید:

۲- تجربه‌های خود را درباره‌ی به کارگیری دستورات قرآن در زندگی، برای دوستانتان بیان کنید.

سخن گفتن درباره‌ی جنبه‌های مختلف قرآن کاری بس دشوار است. این نسخه‌ی شفابخشِ دردهای بشر، تنها کتاب آسمانی است که از تحریف حفظ شده و هیچ انحرافی در آن رخ نداده است. به همین منظور به گفتار معصومین (علیه السلام) رجوع می‌کنیم که همیشه با قرآن بوده‌اند و خواهند بود و پیروی از آنان، در سایه‌ی قرآن موجب رستگاری و نجات انسان است.

امام رضا (علیه السلام) می‌فرماید: «قرآن ریسمان محکم ارتباط خداوند با خلق اوست. قرآن هدایت‌کننده‌ی بشر به سوی بهشت و نجات‌دهنده از آتش دوزخ است و بر اثر گذر زمان‌ها کهنه نمی‌شود و زمان‌های گوناگون آن

را به نابودی نمی‌کشاند، چرا که قرآن برای زمان خاصی قرار داده نشده،
بلکه راهنما و حجت بر کلّ انسان‌هاست.»

قرآن همیشه و برای همه کس مطالب نو و تازه دارد.
خداوندا! ما را با قرآن زنده بدار، با قرآن بمیران و با قرآن محشور فرما!

بدانیم و به کار ببندیم

- ۱- قرآن را برای خشنودی و رضایت خداوند با نیت خالص بخوانیم.
- ۲- هر قدر می‌توانید، قرآن بخوانید و در معنای آن تفکر کنید.
- ۳- هنگام تلاوت قرآن سکوت کنیم و با احترام گوش دهیم.
- ۴- در قرآن دستورهای زندگی آمده است، سعی کنیم با این دستورها آشنا شویم و به آنها عمل کنیم.
- ۵- نتیجه ای که از این درس می‌گیرید، در چند سطر بنویسید:

امامت و ولایت

امام، امین خداوند و حجّت او بر بندگانش و جانشین او در زمین است. در اهمّیت مقام امامت همین بس که رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلّم) فرمودند: « من در میان شما دو چیز گران بها می گذارم؛ کتاب خدا و اهل بیت و عترتم، آنها هرگز از همدیگر جدا نمی شوند تا اینکه در روز قیامت کنار حوض کوثر بر من وارد شوند. »

هر اجتماعی نیازمند به شخصی است که سخن و رفتارش، حجّت و میزان حقّ و باطل باشد تا اگر در مسایل دینی اختلافی پیش آمد، با مراجعه به او اختلاف حل شود و دین از انحراف در امان بماند. در دین مقدّس اسلام، وجود چنین انسان هایی بعد از پیامبر گرامی اسلام (صلی الله علیه و آله وسلّم) ضروری است.

حضرت امام رضا (علیه السلام) می فرمایند:

« اگر خداوند، امامی امین، حافظ و نگه دار دین و اسرار الهی برای مردم قرار ندهد، دین از بین می رود و سنت پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلّم) و احکام الهی

دگرگون می‌شود. «

خداوند در قرآن می‌فرماید:

وَجَعَلْنَاهُمْ أُمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِمْ فِعْلَ الْخَيْرَاتِ وَإِقَامَ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءَ الزَّكَاةِ
وَكَانُوا لَنَا عَابِدِينَ.

(سوره ی انبیا آیه ی ۷۳)

«آنان را پیشوایانی قرار دادیم که به فرمان ما (مردم را) هدایت کنند و انجام کارهای نیک و برپاداشتن نماز و ادای زکات را به آنان وحی کردیم. آنان فقط مرا عبادت می‌کردند.»

مقام امامت به عهده کسی است که این ویژگی‌ها را داراست. «

- عالم به دین خداست.

- از قوانین اسلامی آگاهی داشته و به درستی به آن عمل می‌کند.

- پرهیزکارترین مردم برای خداست و رضایت خداوند را در همه‌ی کارها مورد توجه قرار می‌دهد.

- از منافع شخصی خود می‌گذرد و نسبت به حقوق مردم دقت بیشتری می‌کند.

- شجاع است و با اجرای عدالت در جامعه و رعایت حق و حقوق مردم از ظلم و ستم ظالمان جلوگیری می‌کند.

- معصوم است و اشتباه و خطایی از او سر نمی‌زند.

جمع شدن این ویژگی‌ها در امام و رهبر، جامعه را به سوی سعادت دنیا و آخرت هدایت می‌کند.

گفت و گو کنیم

- ۱- درباره‌ی ویژگی‌های امام و رهبر با دوستان خود گفت و گو کنید.
- ۲- در خصوص الگو قرار دادن رفتار امامان و تأثیر آن در زندگی با یکدیگر گفت و گو کنید.

از تجربه‌ها بگوییم

- برای دوستان خود تجربه‌ای بیان کنید که در کاری با هدایت و راهنمایی کسی، توانستید در آن کار به نتیجه‌ی خوبی برسید.

بخوانیم و بیشتر بدانیم

خداوند برای هدایت انسان به سوی توحید و کمال و سعادت دنیا و آخرت، پیامبرانی را همراه شریعت و کتاب فرستاد و برای حفظ دین و تداوم آن و هدایت افراد جامعه و تفسیر قرآن مجید، اهل بیت عصمت و طهارت - علیهم السلام - را منصوب و معرفی فرمودند تا در سایه‌ی راهنمایی آنان انسان‌ها در فهم دین و قرآن و عمل به آنها از راه مستقیم دور نشوند.

امام، مجری احکام دین به اذن الهی پس از پیامبر است و کلیه‌ی قوانین و دستورات الهی را در جامعه اجرا می‌کند. براین اساس وظیفه‌ی تشکیل حکومت برای اجرای احکام

الهی در جامعه نیز برعهده‌ی امام است، همان طوری که در زمان پیامبر برعهده‌ی شخص نبی بود. به عبارت دیگر تدبیر و اداره و هدایت همه‌ی امور دنیوی و اخروی مردم برعهده‌ی امام

است؛ زیرا او جانشین پیامبر است و همه‌ی وظایف و نقش‌های او را عیناً اجرا می‌کند و برعهده‌دارد.

امیرالمؤمنین (علیه السلام) در «نهج البلاغه»، در موارد گوناگون بر امامت و مرجعیت علمی اهل بیت، به دلیل اینکه حق را به خوبی می‌شناسند و گمراهی و انحراف در آنان راه ندارد و پیروی از آنان رستگاری و نجات است، تأکید کرده است. امام حسین (علیه السلام) در معرفی امام فرموده است: «... و امام، مجری عدالت و پیرو حق است و نفس خویش را برای خدا به بند کشیده است.»

بدانیم و به کار ببندیم

- ۱- هر روز به علم و آگاهی خود بیافزاییم تا بیشتر با احکام الهی آشنا شویم و آنها را به کار ببندیم.
- ۲- پرهیزکار باشیم و از کارهای ناروا دوری کنیم.
- ۳- به حقوق دیگران احترام بگذاریم.
- ۴- همیشه یار و یاور مظلوم باشیم.
- ۵- فقط به فکر منافع شخصی خود نباشیم.

معاد

(زندگی جاوید)

در کتاب سوادآموزی « ۲ » خواندیم که انسان نماینده‌ی خدا بر روی زمین است و بیهوده آفریده نشده است. زندگی انسان در این جهان پایان نمی‌پذیرد؛ زیرا همه‌ی کارها و اعمال او در جهان آخرت مورد رسیدگی قرار خواهد گرفت؛ زیرا سرانجام هرکسی در گرو عمل اوست.

یکی از برنامه‌های مهمّ پیامبران الهی پس از خداپرستی، توجّه مردم به معاد است؛ زیرا با اعتقاد به معاد اعمال و رفتار انسان، ارزش و معنا پیدا می‌کند. به همین دلیل ما مسلمانان ایمان داریم که خداوند بزرگ در روز قیامت همه‌ی انسان‌ها را دوباره زنده خواهد کرد تا در پیشگاه او به حساب کارها و رفتارشان رسیدگی شود. حضرت عزیر یکی از پیامبران خدا در سفری از کنار آبادی خراب شده‌ای عبور می‌کرد. از روی تعجب گفت: چگونه اینها، پس از مرگ زنده می‌شوند!

خداوند در همان جا جان او را گرفت و پس از صد سال دوباره زنده کرد؛ سپس از او پرسید: «ای عزیز! در اینجا چقدر مانده‌ای؟» پیامبر خدا جواب داد: «یک روز یا نصف روز!»

خداوند فرمودند: «تو صد سال است که اینجا هستی! به الاغی که سوارش بودی و غذایی که همراه داشتی نگاه کن و به قدرت خدا پی ببر که چگونه الاغ، مرده و متلاشی شده است، ولی غذایی که بعد از یکی دو روز فاسد می‌شود، صد سال است که سالم مانده است.

حالا برای اینکه زنده شدن مردگان را با چشم خود ببینی، نگاهی به همین استخوان‌های پوسیده‌ی الاغ کن که چگونه در جلوی چشم تو از زمین بلند شده و گوشت و پوست و روح را به او بر می‌گردانیم تا برای تاریخ آینده نشانه و درس عبرتی باشد.»

با این نشانه، پیامبر خدا گفت: «می‌دانم که خدا بر هر کاری تواناست.» خداوند در قرآن به انسان هشدار می‌دهد که همه کارهایش زیر نظر اوست. به کارهای نیک و بد او رسیدگی خواهد کرد و خداوند پاداش و اجر کسی را ضایع نمی‌کند. بنابراین با پیروی از دستورات اسلام از کارهای زشت و ناروا دوری کنیم تا در روز قیامت سر بلند باشیم.

....وَفَرِحُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا مَتَاعٌ

(سوره ی رعد آیه ی ۲۶)

آنان (کافران) به زندگی دنیا شاد و خوشحال شدند؛ در حالی که زندگی دنیا در برابر آخرت، متاع ناچیزی است.

گفت و گو کنیم

- ۱- درباره‌ی معاد و جهان آخرت با دوستان خود گفت و گو کنید.
- ۲- در مورد تأثیرات ایمان به معاد در زندگی انسان با دوستان خود گفت و گو کنید و چند سطر بنویسید:

از تجربه‌ها بگوییم

- اگر داستانی در خصوص معاد و جهان آخرت شنیده یا خوانده‌اید، برای دوستان خود بیان کنید.

بخوانیم و بیشتر بدانیم

بیش از ثلث آیات قرآن در باره‌ی زندگی ابدی یا همان قیامت است. در یک دسته از آیات ضرورت ایمان به آخرت آمده است، در دسته‌ی دیگر، نتیجه‌ی ایمان به آخرت بیان می‌شود، در دسته‌ی سوم نعمت‌های ابدی و در دسته‌ی چهارم، عذاب‌های جاودانی، بیان شده است.

کسی که حقیقت خود را تنها مجموعه ای از مسایل مادی می پندارد و سرنوشت خود را فقط به همین زندگی چند روزه ی دنیا پیوند می دهد، رفتارهای خود را به گونه ای تنظیم می کند که تنها نیاز های دنیوی و خواسته های این جهانش را تأمین کند، اما کسی که حقیقت خود را فراتر از دنیایی مادی می داند و مرگ را پایان زندگی ندانسته آن را نقطه ی انتقال از جهان گذرا به جهان جاودانی می شناسد و رفتارهای شایسته ی خود را وسیله ای برای رسیدن به سعادت و کمال ابدی می شمارد، برنامه ی زندگی را به گونه ای طرح و اجرا می کند که هر چه بیشتر و بهتر برای زندگی ابدیش سودمند باشد و از سوی دیگر، سختی ها و ناکامی های زندگی دنیا، او را دلسرد و ناامید نمی کند و از تلاش در راه انجام وظایف و کسب سعادت و کمال ابدی، باز نمی دارد.

بدانیم و به کار ببندیم

- ۱- برای پی بردن به اهمیت قیامت، قرآن بخوانیم.
- ۲- مراقب اعمال خود باشیم؛ زیرا دنیا مزرعه ی آخرت است.
- ۳- با انجام دادن کارهای نیک ثواب آن را ذخیره ی آخرت کنیم.
- ۴- با پیروی از دستورات اسلام از کارهای زشت و ناروا دوری کنیم تا در آخرت سربلند باشیم.
- ۵- دیگران را به کارهای نیک دعوت کنیم و آنان را از کارهای زشت نهی کنیم.

اخلاق اسلامی

انسان دارای اخلاق نیکو چه ویژگی‌هایی دارد؟

چگونه با اهل خانواده رفتار کنیم؟

خداوند مهربان، آفریننده و خالق آسمان‌ها و زمین است. خداوند بزرگ، دستورهای زندگی را در قرآن برای ما فرستاده تا با عمل به آنها بتوانیم؛ در کنار هم با آرامش زندگی کنیم و کمتر دچار مشکل شویم؛ با عمل به قرآن می‌توانیم خوش‌بختی را برای خود و خانواده و حتی جامعه‌ای که در آن زندگی می‌کنیم؛ به ارمغان آوریم. در بسیاری از آیات قرآن، دستورهای اخلاق اسلامی آمده است که در اینجا، ترجمه‌ی برخی از آنها را با هم مرور می‌کنیم:

- سرچشمه‌ی همه‌ی خوبی‌ها دوری کردن از هوی و هوس است. کسی که از عقل پیروی کند و به دنبال هوی و هوس نرود؛ باتقواست و خداوند انسان‌های باتقوا را دوست دارد.

- با پدر، مادر، همسر، فرزندان و سایر بندگان خدا به نیکی رفتار کنید و تا می‌توانید، با آنان مدارا کنید.

- به حقّ خود قانع باشید و اموال دیگران را از راه باطل به دست نیاورید.
ربا خواری، رشوه دادن و رشوه گرفتن از راه‌های باطل در کسب درآمد است.
- ای کسانی که ایمان آورده‌اید؛ با تکبر، سرمستی، خودنمایی و ریاکاری از منزل خارج نشوید.

تکبر یعنی کبر و غرور داشتن؛ خود را بزرگ دانستن و دیگران را خرد پنداشتن، سرمستی نیز نوعی غرور بیجا است. خودنمایی، یعنی ثروت و دارایی یا لباس و زیبایی خود را به رخ دیگران کشیدن است. یکی دیگر از راه‌های خودنمایی، ریاکاری است.

- ای کسانی که ایمان آورده‌اید گروهی از شما، گروه دیگر را مسخره نکند و چه زیبا شاعر می‌گوید:

یکی را که دربند بینی مخند   مبدا که روزی در افتی به بند

- از کسانی که دایم سوگند می‌خورند، پیروی نکنید. «
- به عاقبت کار کسانی که فاسد بوده‌اند، بنگرید » که در دنیا و آخرت سعادت‌مند نشدند»

- ای کسانی که ایمان آورده‌اید، در میان خودتان صلح و دوستی را جایگزین دشمنی و نفاق کنید.

- از رحمت خداوند ناامید نشوید؛ زیرا تنها کافران از رحمت خدا ناامیدند.
- مردم را عفو کنید و خشم و عصبانیت خود را فرو نشانید؛ زیرا بسیاری از گرفتاری‌های انسان از خشم و عصبانیت است.

- در گرفتاری‌ها صبر پیشه کنید، زیرا خداوند صابران را دوست می‌دارد.
- مؤمنان نماز به جا می‌آورند؛ با یکدیگر دوست هستند و همدیگر را سفارش می‌کنند تا کارهای نیکو انجام دهند.

عمل به هر یک از این دستوره‌های دینی می‌تواند در دنیا و آخرت سعادت و خوشبختی به دنبال داشته باشد.

- اگر خاطره‌ای درباره‌ی اخلاق پسندیده یکی از دوستان و یا نزدیکان خود دارید که در شما تاثیرگذار بوده است، برای دوستانتان بیان کنید.

اسلام نسبت به صله‌ی رحم اهمّیت زیادی قائل شده است و قطع رحم و بریدن رابطه از خویشان و بستگان را شدیداً نهی کرده است. اسلام صله‌ی رحم را وسیله‌ی فزونی رزق و روزی، عامل بسیار مؤثر در افزایش عمر، پاک کننده اعمال و رفتار، آسان کننده‌ی سختی‌ها و موجب پاداش‌های فراوان آخروی می‌داند.

صله‌ی رحم به معنی پیوستن به خویشاوندان و احسان و نیکی به آنان و قول پیغمبر است که «صله کنید با ارحام خود، گرچه به سلام کردن باشد.»

امام صادق (علیه السلام) فرمودند:

«صله‌ی رحم حساب را در روز قیامت آسان، عُمر را طولانی می‌کند و

انسان را از مرگ بد حفظ می‌کند»

- ۱- اخلاق پسندیده افراد را الگوی خود قرار دهیم.
- ۲- همیشه با دیگران با خُلق و خوی پسندیده رفتار کنیم.
- ۳- از رفتارهای ناپسند مانند: تکبر، غرور، دروغ و ... دوری کنیم.
- ۴- به دیدار دوستان، آشنایان و عیادت مریض‌ها اهمّیت دهیم.
- ۵- به یتیمان و درماندگان کمک کنیم.
- ۶- به پدر و مادر نیکی کنیم و با آنان با احترام سخن بگوییم.
- ۷- حقّ همسایه را رعایت کنیم و خیرخواه مردم باشیم.

پاکیزگی و طهارت

پاکیزگی و نظافت و رعایت بهداشت در اسلام اهمّیت زیادی دارد تا جایی که مقدمه‌ی هر عبادتی طهارت و پاکیزگی است. برای نمونه لازمه‌ی ادای فریضه نماز، وضو گرفتن است. حتّی لازمه‌ی بسیاری از عبادت‌های مستحبی مانند رفتن به زیارت حرم امامان (علیه السلام) و امامزادگان بزرگوار، غسل زیارت است یا اعمال شب‌های قدر با غسل شروع می‌شود. در اعیاد اسلامی مثل: عید سعید قربان، غدیر و فطر نخستین عمل غسل کردن است. این امر نشانه‌ی توجّه دین اسلام به بهداشت و پاکیزگی است.

حضرت محمّد (صلی الله علیه و آله و سلّم) می‌فرماید: «**نظافت و پاکیزگی از ایمان است.**» در تعالیم اسلامی، رعایت بهداشت برنامه‌ای جامع است که در زمینه‌های گوناگون زندگی می‌بایست به آن توجّه کرد. از بهداشت فردی گرفته تا

بهداشت خانه و خانواده، بهداشت محیط زندگی، بهداشت تغذیه و بهداشت محیط کار. در احکام اسلامی پاکی بدن، آب وضو، آب غسل و خاک تیمم از شرایط درستی وضو یا غسل است.

غسل یکی از اعمالی است که مسلمانان برای طهارت و پاکیزگی و آمادگی برای عبادت و بندگی انجام می‌دهند. غسل دو نوع است: غسل واجب که لازمه‌ی ادای عبادت‌هاست و غسل‌های مستحبی که برای ادای اعمال مستحبی یا اطاعت و بندگی بیشتر انجام می‌دهیم.

غسل‌های واجب هفت تا است: که ۳ تا خاص زنان و ۴ تا دیگر بین زن و مرد مشترک است. غسل‌های واجب عبارت‌اند از:

۱- غسل جنابت

۲- غسل میت

۳- غسل مس میت

۴- غسلی که به واسطه نذر و قسم و مانند اینها واجب می‌شود.

۵- غسل نفاس «مخصوص خانم‌ها»

۶- غسل حیض «مخصوص خانم‌ها»

۷- غسل استحاضه «مخصوص خانم‌ها»

وضو گرفتن یکی از اعمالی است که برای طهارت و پاکیزگی از سوی مسلمانان انجام می‌گیرد. وضو گرفتن برای اقامه‌ی نمازهای واجب لازم است و بدون وضو نماز باطل است.

علاوه بر اینها اسلام سفارش‌های زیادی درباره‌ی پاکیزگی و طهارت به مسلمانان می‌کند تا زندگی شادابی داشته باشند.

گفت و گو کنیم

۱- در مورد حدیث «نظافت و پاکیزگی از ایمان است» با دوستان خود گفت و گو کنید و خلاصه‌ی آن را در چند سطر بنویسید:

۲- درباره‌ی شرایط درستی وضو و غسل با دوستان خود گفت و گو کنید.

- اگر خاطره‌ای از زیارت حرم امامان و امامزادگان دارید، برای دوستان خود بگویید و در مورد آن چند سطر بنویسید:

۲- تجربه‌ی خود را از رعایت کردن بهداشت و پاکیزگی برای دوستان خود بیان کنید.

در احادیث آمده است هنگام خواب، سردرد، عصبانیت وضو بگیرد. چون وضو گرفتن سبب آرامش نمازگزار می‌شود، به طوری که بر اثر وضو انرژی الهی به میزان بیشتری جذب و درک می‌شود و حالت‌های نمازگزار برای تبادل انرژی بیشتر می‌شود. همان طور که برای خواندن قرآن و لمس آن باید وضو داشته باشیم، وقتی که دچار بحران روحی و خستگی هستیم، وضو می‌گیریم. به محض اینکه عمل وضو صورت می‌گیرد، ریسمان وحی بالای سر انسان وصل می‌گردد.

پوست صورت می‌تواند به میزان بالایی انرژی را در خود نگه دارد. همچنین انرژی‌های

اضافی ناشی از مشغله‌ی روزانه و استرس‌ها با حداقل سه بار در روز وضو گرفتن پاکسازی می‌شود. هنگام تیمّم دست کشیدن روی خاک‌ها که با سیستم اعصاب ارتباط دارد، تأثیر به‌سزایی در آرامش انسان دارد. البتّه آب سرد جذب انرژی بیشتری دارد. در حدیثی شریف از معصومین آمده است که: وضو گرفتن رسیدن به نور الهی است.

بدانیم و به کار ببندیم

- ۱- به نظافت و پاکیزگی خود اهمّیت دهیم.
- ۲- از اعمال و رفتار ناپسندی همچون حسد، دروغ، غیبت و ... برای پاکیزگی روح خود دوری می‌کنیم.
- ۳- برای ورود به حرم امامان، لمس کردن قرآن، قسم خوردن و ... وضو بگیریم.
- ۴- در اعیاد مختلف غسل کردن را از یاد نبریم.

نماز راز بندگی

نخستین چیزی که خداوند بزرگ، بر هر مسلمانی واجب کرده، نماز است. نماز محکم‌ترین تکیه‌گاه انسان در برابر گناه و خطاست. نماز موجب می‌شود که همواره به یاد خدا باشیم و اقامه‌ی نماز در واقع وفا به عهد الهی است و ارتباط با خداست. روزی پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) از یاران خود سؤال کردند؛ اگر بر در خانه‌ی یکی از شما، جوی آبی صاف و پاکیزه‌ای باشد و در هر روز پنج بار خود را در آن شست و شو دهید؛ آیا چیزی از آلودگی و ناپاکی در بدن شما باقی می‌ماند؟ یاران جواب دادند: نه! پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمودند! نماز مانند همان جوی آب تمیز و پاکیزه‌ای است که انسان روح جان خود را با آن پاک و طاهر می‌کند. نماز مهم‌ترین عبادت‌هاست که اگر قبول درگاه الهی شود؛ عبادت‌های دیگر نیز قبول خواهد شد.

خداوند در قرآن کریم می‌فرماید:

وَ اَقِمِ الصَّلَاةَ اِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهٰی عَنِ الْفَحْشَاءِ وَ الْمُنْكَرِ
(سوره عنکبوت آیه‌ی ۴۵)

نماز را به پای دارید به راستی که نماز انسان را از بدی باز می‌دارد!
سزاوار است که انسان به نماز اهمّیت ویژه‌ای بدهد، نماز را اوّل وقت بخواند، این
مهم را سبک نشمارد.

روح و اساس نماز همان یاد خداست که مهم‌ترین اثر نماز است. بنابراین نماز را
با توجّه بخوانیم. در هنگام نماز دل مشغولی نداشته باشیم و به فکر مسایل دنیوی
نباشیم

بهترین حالت اقامه‌ی نماز، خواندن نماز به جماعت است و ثواب فراوانی دارد. نماز
جماعت موجب دوستی و محبّت بین مسلمانان می‌شود. نماز جماعت کینه‌ها را از بین
می‌برد و موجب وحدت بیشتر می‌گردد.

گفت و گو کنیم

- ۱- درباره‌ی تأثیرات نماز در زندگی خود با دوستانتان گفت و گو کنید.
- ۲- در مورد اهمّیت نماز جماعت با دوستان خود گفت و گو کنید.
- ۳- خلاصه‌ای از گفت و گوهای خود را در چند سطر بنویسید:

۱- اگر خاطره‌ای از حضور در نماز جمعه یا جماعت دارید، برای دوستان خود بگویید.

۲- در صورتی که خاطره‌ی از اولین نماز خود دارید ؛ به طور خلاصه بنویسید:

روزی رسول خدا (صلی الله علیه و اله و سلم) با سلمان فارسی زیر درختی نشسته بودند. پیامبر اکرم (صلی الله علیه و اله و سلم) شاخه‌ای از آن درخت را گرفت و محکم تکان داد. بر اثر این کار، تعدادی از برگ‌های درخت روی زمین ریخت. آنگاه رسول خدا به سلمان فرمودند: هنگامی که یک مسلمان، خوب وضو بگیرد و نمازهای پنجگانه را به جا آورد، گناهایش فرو می‌ریزد، همان طور که برگ‌های این درخت فرو ریخت. حضرت امام علی (علیه السلام) نیز فرمود: دوست داشتنی‌ترین کارها نزد خداوند، نماز خواندن است. نماز بهترین و قوی‌ترین ارتباط با خداوند است. اگر نماز انسان مورد قبول درگاه الهی شود، سایر اعمال انسان نیز پذیرفته می‌شود.

ارزنده‌ترین گوهر مقصود نماز است
 فرمود علی شیر خدا، ساقی کوثر
 این نکته رسول مدنی گفت به سلمان
 در دادگه عدل خدا روز قیامت
 از آمدن کرب و بلا آنچه به عالم
 آن روز که آید ز پس پرده غیبت
 زبنده‌ترین هدیه به معبود نماز است
 در مکتب ما شاهد و مشهود نماز است
 سرّی که به توفیق تو افزود نماز است
 از صلح حسن مقصد و مقصود، نماز است
 مقصود حسین بن علی بود نماز است
 اوّل هدف مهدی موعود نماز است
 جواد محدثی

بدانیم و به کار ببندیم

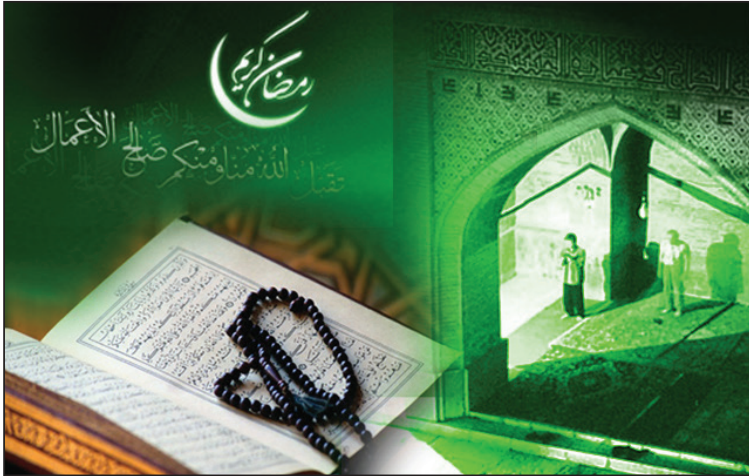

- ۱- همواره نماز را اوّل وقت و با حضور قلب بخوانیم.
- ۲- سعی کنیم نماز را به جماعت بخوانیم.
- ۳- ویژگی‌های نمازگزاران واقعی را الگوی خود قرار دهیم.
- ۴- فرزندان خود را به اقامه‌ی نماز تشویق کنیم.
- ۵- سفارش شده است که نمازهای جمعه و جماعت را با شکوه برگزار کنیم.

ماه میهمانی خدا

ماه مبارک رمضان به «ماه میهمانی خدا» معروف است. مسلمانان از ماه های قبل، خود را برای میهمانی خدا آماده می کنند. آنان در ماه های رجب و شعبان روزه می گیرند تا برای یک ماه روزه داری در ماه مبارک رمضان آماده شوند. البته روزه در ماه های رجب و شعبان مستحب است و ثواب بسیاری دارد؛ اما در ماه مبارک رمضان روزه بر مسلمان بالغ و عاقل واجب است. خداوند در قرآن می فرماید:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ.

(سوره ی بقره آیه ی ۱۸۳)

ای افرادی که ایمان آورده اید! امروزه بر شما نوشته شده همان گونه که بر کسانی که قبل از شما بودند نوشته شده؛ تا پرهیز کار شوید.

روزه آن است که انسان برای انجام دادن فرمان خداوند عالم از اذان صبح تا مغرب از خوردن، آشامیدن و سایر کارهایی که روزه را باطل می کند، پرهیز کند.

روزه گرفتن موجب می شود تا انسان، خود را بنده ی خدا بداند، فرمان او را اطاعت کند و شکر گزار نعمت های فراوان او باشد. روزه دار واقعی مورد **آمزش** خداست.

ماه مبارک رمضان فرصت خوبی است که انسان از کارهای ناپسند دوری کند و با عبادت و بندگی خدا، سعادت و خوش بختی را در دنیا و آخرت کسب کند. علاوه بر این، روزه دار واقعی با حفظ زبان، گوش، چشم، دست، پا و سایر اعضا از گناهان دوری می کند. همه ی این کارها برای آن است که انسان با هوای نفس خود مبارزه کند. امام اول ما حضرت علی (علیه السلام) می فرمایند: «**روزه ی دل با ارزش تر از روزه ی زبان است و روزه ی زبان با ارزش تر از روزه ی شکم است.**»

خداوند مهربان احکامی برای روزه گرفتن قرار داده است تا افراد، سالم تر شوند و بیماران به سختی نیفتند. مسافر می تواند **قضای** روزه را بگیرد و بیماران در عوض می توانند با طعام دادن به افراد فقیر و مسکین **کفّاری** خود را بپردازند. مسلمانان در ماه مبارک رمضان با انجام کارهایی که مورد رضای خداوند است، بندگی و اطاعت از خدا را به جا می آورند؛ با تشنگی و گرسنگی به یاد روز قیامت می افتند؛ به فقیران صدقه می دهند؛ به بزرگان احترام می گذارند؛ به کودکان

مهربانی می کنند؛ به دیدن اقوام و خویشان می روند؛ چشم، زبان و گوش خود را از گناه و آنچه حلال نیست، نگه می دارند؛ به کودکان یتیم توجه دارند و در پیشگاه خداوند، از گناهان خود، توبه می کنند.

پیامبر بزرگ ما می فرمایند: «روزه سپری است، در برابر عذاب خدا تا آن گاه که روزه دار آن را با دروغ یا غیبت پاره نکند.»

آنچه ارزش روزه گرفتن را در بین مسلمانان بیشتر می کند، قرار گرفتن آن، در ماه مبارک رمضان است. ماهی که در آن قرآن کریم نازل شده است. «خداوندا! ما را از روزه داران واقعی قرار بده و حقایق قرآن را بر ما آشکار فرما!» آمین

گفت و گو کنیم

۱- درباره ی احکام روزه در گروه دوستان خود گفت و گو کنید و چند مورد آن را بنویسید:

۲- درباره ی فواید روزه داری با دوستان خود گفت و گو کنید و چند سطر بنویسید:

۱- تجربه یا خاطره ای که از ماه مبارک رمضان دارید، برای دوستان خود باز گو کنید و در چند سطر بنویسید:

.....

.....

.....

.....

روزه یکی از عبادت های بزرگ اسلام است. همه ی مسلمان ها باید در ماه رمضان روزه بگیرند. هدف روزه تنها نخوردن غذا نیست ، بلکه روزه دار باید با یاد خدا کارهای نیک انجام دهد، به دیگران کمک کند، عصبانی نشود و به دیگران احترام بگذارد.

کارهایی که روزه دار انجام می دهد: عبادت زیاد، افطاری دادن، عفو و گذشت ، اصلاح رفتار «خوش رفتاری و پرهیز از تندخویی»، خواندن نمازهای مستحبی، عمل به واجبات، تلاوت قرآن ، بسیار دعا کردن برای دیگران به خصوص مسلمانان.

کارهایی که روزه دار باید از آن پرهیز کند:

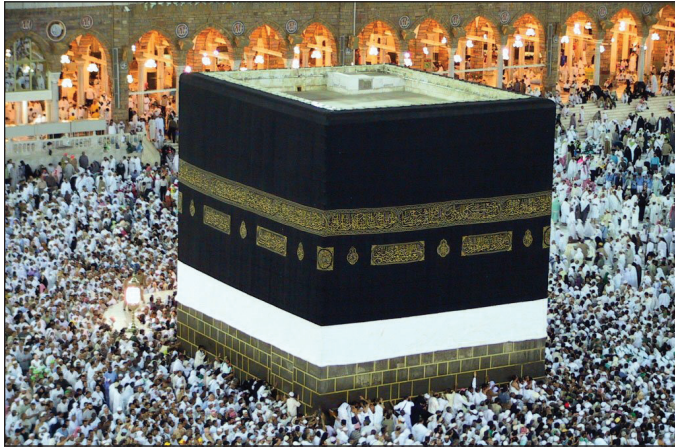
- ۱- دروغ گفتن
- ۲- غیبت کردن
- ۳- سخن چینی
- ۴- نگاه شهوت انگیز کردن
- ۵- سوگند ناروا و دروغ

- ۱- از اعمال نا پسندی مانند: دروغ، غیبت، تهمت، سخن چینی و... که موجب گناه می‌شود، پرهیز کنیم.
- ۲- همواره رضایت و خشنودی پروردگار را در کارهایمان در نظر بگیریم.
- ۳- خداوند را ناظر بر اعمال خود بدانیم و شکر گزار نعمت های پروردگار باشیم.
- ۴- از خداوند مهربان بسیار طلب آموزش کنیم.
- ۵- در ماه مبارک رمضان به فکر نیازمندان باشیم.
- ۶- با گرفتن روزه به یاد نیازمندان باشیم و از آنان دستگیری کنیم.
- ۷- همهی اعضای بدن ما مثل چشم، گوش، زبان و ... روزه باشد.

حج

بزرگ‌ترین اجتماع مسلمانان

حج یکی از فروع دین اسلام است و بر کسی که توانایی مالی دارد، واجب است که به زیارت خانه‌ی خدا برود. حج میراث انبیای الهی و یادگار ابراهیم خلیل‌الله است. از بزرگ‌ترین عبادت‌ها و از ارکان دین الهی است که اسلام بر پایه‌ی آن بنا شده است. این فرضیه در کنار نماز، روزه، جهاد و زکات قرار دارد.

حج اجتماع بزرگ مسلمانان و پیروان قرآن کریم است که از سراسر جهان در موسم حج به سرزمین مکه می‌آیند تا در کنار خانه‌ی خدا با جسم و جان و همه‌ی وجود به ندای پروردگار لبیک گویند.

امام خمینی «رحمة الله علیه» فرمودند:

«در مراسم حج معارف الهی را با همه‌ی جنبه‌های زندگی می‌توان جست و جو

کرد.»

از نظر قرآن کریم، اجتماع جهانی حج، در برگیرنده‌ی منافع مسلمین است و تا مراسم شکوهمند حج برپاست، آیین و دین اسلام برقرار است. امام صادق «علیه السلام» می‌فرمایند:

«پیوسته دین پابرجاست تا زمانی که کعبه برقرار است»

حضرت زهرا (سلام الله علیه) فرمودند: خداوند حج را مایه‌ی محکم شدن و تقویت پایه‌های دین قرار داد.

در مراسم حج، افراد رعایت حقوق انسان و کرامت و نیکی کردن را می‌آموزند و این الگویی برای زندگی سعادت‌مند است. حج گزار در پی مساوات با مردم است و خود را نسبت به دیگری برتر نمی‌بیند و اقوام خود را بر دیگران مقدم نمی‌شمارد و افراد و ملت‌ها را یکسان و برابر می‌بیند.

حج به دنبال عزّت بخشیدن به اسلام و بلندمرتبه کردن کلمه‌ی الله است که همه یک صدا فریاد می‌زنند، عزّت از آن خدا و رسولش و مؤمنین است. همچنین با فریاد لا اله الا الله عزّت و استواری اسلام و مسلمانان را به جهانیان نشان می‌دهند.

حج آثار و برکات زیادی در زندگی فردی و اجتماعی فرد می‌گذارد که به برخی از آنها اشاره می‌شود:

- تقویت دین اسلام
  - آمرزش و بخشش گناهان
  - رضایت و خشنودی خداوند
  - دستگیری نیازمندان
  - کسب منافع برای همگان
  - افزایش رشد اقتصادی و رونق کسب و کار
  - همبستگی اجتماعی
  - رهایی اسلام از تحریم‌های دشمنان با تبادل اطلاعات
  - دوری از مشرکان و کافران
- اینها گوشه‌ای از آثار و برکات حج واقعی است که می‌تواند موجب تشکیل جامعه‌ای توحیدی و براساس دستورهای قرآنی شود و به سعادت انسان و جامعه کمک کند.

گفت و گو کنیم

- ۱- درباره‌ی کسانی که حج بر آنها واجب است، با یکدیگر گفت و گو کنید.
- ۲- درباره‌ی اعمال حج با دوستان خود گفت و گو کنید و در چند سطر بنویسید:

- ۱- اگر خاطره یا تجربه‌ای از سفر حج کسب کرده‌اید و یا از دیگران شنیده‌اید، برای دوستان خود بگویید.
- ۲- قصه‌های قرآنی که درباره‌ی حج خوانده یا شنیده‌اید، برای دوستان خود بیان کنید و در چند سطر بنویسید:

حج زیارت کردن خانه‌ی خدا و انجام دادن اعمال عبادی است که دستور داده‌اند در آنجا به جا آورده شود. حج بر کسی که مستطیع است، چه زن و چه مرد واجب می‌شود که در تمام مدّت عمر تنها یک بار واجب می‌شود. مستطیع به این معنی است که فرد هزینه‌ی رفت و برگشت و هزینه‌ی افراد تحت تکفل خود را تا هنگام برگشتن از حج داشته باشد. علاوه بر این فرد باید توانایی بدنی لازم را برای سفر و انجام دادن اعمال حج داشته باشد. بنابراین حج بر بیماری که قدرت رفتن به سفر حج را ندارد یا رفتن به حج برای او رنج و مشقت زیاد دارد؛ واجب نیست.

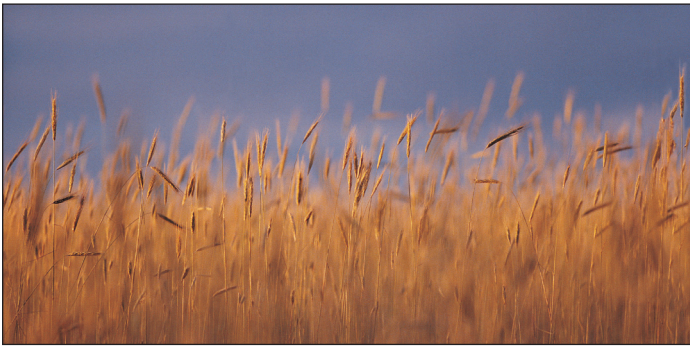

- ۱- حج را به عنوان یکی از بزرگترین عبادت‌های دین اسلام بدانیم.
- ۲- قبل از سفر حج بایستی خود را از آلودگی‌های ظاهری و باطنی پاک کنیم.
- ۳- در سفر حج بیشتر به اعمال حج و عبادت بپردازیم.
- ۴- با مسلمانان سایر کشورها برخورد مناسب داشته باشیم و وحدت اسلامی را حفظ کنیم.
- ۵- رفتارهای پسندیده‌ای که در طول سفر حج کسب کرده‌ایم؛ حفظ کنیم و ادامه دهیم.

خمس و زکات

کم کم فصل بهار به پایان می‌رسید و گرمی هوا رسیدن فصل تابستان را نوید می‌داد. نسیم باد بهاری در گندم زارها آهنگ دلنوازی را می‌سرود و امید کشاورزان را به محصولی پر بار دو چندان می‌کرد.

کشاورزان خوشحال و بانشاط، جای خرمن‌ها را آماده می‌کردند. مشهدی رمضان با چهره‌ای گندمگون و فارغ از کار روزانه وضویی گرفت و رهسپار مسجد شد. شیخ عباس، روحانی روستا، پس از **اقامه‌ی نماز مغرب** و عشا مانند همیشه برای نمازگزاران صحبت کرد. آن شب حاج احمد از شیخ عباس خواست تا درباره‌ی **زکات** صحبت کند. شیخ عباس با نام و یاد خدا و صلوات بر محمد و آل محمد (صلی الله علیه و آله و سلم) سخن خود را آغاز کرد و گفت:

دین اسلام برای رفع نیازهای عمومی، مثل ساختن **مسجد، مدرسه** و مانند اینها درآمدی را پیش بینی کرده است که با دادن زکات **فراهم** می‌شود. دادن زکات **واجب** است.

ای مردم! کسی که **زکات** ندهد، **نمازش** قبول نمی شود. پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) می فرماید: خداوند به اندازه ی نیازهای مردم فقیر، در مال

ثروتمندان حقی قرار داده است؛ بر آنان واجب است که این حق را بپردازند تا نیازهای عمومی مردم برطرف شود.»

بر نه چیز زکات واجب است: **گندم، جو، خرما و کشمش، طلا، نقره، شتر، گاو و گوسفند**. اگر مسلمانان زکات بپردازند، هم جامعه آباد می شود و هم افراد **ناتوان و فقیر** بی نیاز می شوند. زکات در کارهایی که نفع آن برای عموم مردم است، مانند ساخت **بیمارستان و مدرسه** استفاده می شود.

یکی دیگر از موارد مصرف زکات، فراهم کردن **مسکن** و وسایل زندگی برای افراد فقیر و کم درآمد و یا نگه داری و پذیرایی از افراد **ناتوان و سالمندان فقیر** است. البته علاوه بر زکات، **خمس** نیز بر مسلمانان **واجب** است. هر مسلمانی که از راه تجارت، کشاورزی و یا از راه کارمندی و کارگری درآمدی به دست آورد، بعد از اینکه مخارج زندگی خود و خانواده را برمی دارد؛ اضافه بر آن، **خمس** تعلق می گیرد که واجب است **یک پنجم** آن را بپردازد.

خداوند در قرآن می فرماید: «**بدانید آنچه را که به دست می آورید، خمس آن برای خدا، پیامبر و بستگان او «امامان» و نیز یتیمان، فقیران و درماندگان است.**»

در زمان ما که امام معصوم در غیبت هستند؛ هر مسلمانی می تواند خمس خود را به **مرجع تقلید** خود بپردازد. مراجع بزرگوار اسلام نیز درآمدهایی که از راه خمس

به دست می آوردند، در راه خدا و ترویج اسلام هزینه می کنند و بخشی از این درآمدها را به افراد یتیم،

فقیر و درمانده می دهند. بسیاری از مساجد، بیمارستان ها، مدرسه ها و حوزه های علمیه در داخل و خارج از کشور از درآمدهای خمس و زکات احداث یا اداره می شوند. خداوندا! به ما توفیق بده تا از دستورهای اسلام پیروی کنیم (والسّلام علیکم ورحمة الله و برکاته). فصل تابستان از راه رسید. مشهدی رمضان در آن سال محصول خوبی برداشت کرده بود. او می دانست که برای پاکیزه کردن اموال خود باید خمس و زکات مال خود را بپردازد.

گفت و گو کنیم

- ۱- درباره‌ی آثار و برکات پرداخت خمس و زکات با همدیگر گفت و گو کنید.
- ۲- زکات در چه راه هایی مصرف می شود، در این باره با همدیگر گفت و گو کنید.
- ۳- خلاصه‌ی گفت و گوهای خود را در چند سطر بنویسید:

– خاطره یا تجربه و یا داستانی از پرداخت کردن یا پرداخت نکردن خمس یا زکات و تأثیر آن را در چند سطر بنویسید:

۱- در قرآن کریم به پا داشتن نماز و پرداخت زکات در کنار هم آمده است. پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) فرموده است: زکات بدهید تا نمازتان پذیرفته شود. زکات یعنی پاکی و کسی که زکات می دهد، یک مؤمن پاک است. زکات حقی است که خداوند در اموال توانگران برای فقرا قرار داده است. زکات در کنار نماز سفارش همه ی پیامبران جهت رفع نیاز محرومان است.

۲- یکی از یاران امام صادق (علیه السلام) می گوید: امام به من فرمود: زکات مالت را چگونه می پردازی؟ گفتم: فقرا به در خانه من می آیند و از من زکات می گیرند. امام فرمود: ای اسحاق! تو با این عمل خود مؤمنین را خوار می کنی؛ خداوند می فرماید: هر کسی یکی از دوستان مرا خوار کند، مانند کسی است که خود را برای جنگ با من آماده کرده است.

- ۱- همواره به یاد داشته باشیم که پرداخت خمس و زکات دستور خداوند و از واجبات دین اسلام است.
- ۲- پرداخت خمس و زکات یکی از راه های پاک کردن مال و باعث برکت زندگی ما می شود.
- ۳- خمس و زکات را فقط برای رضای خدا بپردازیم و همراه با منت نباشد.
- ۴- باور داشته باشیم که خمس و زکات از واجبات دین است.
- ۵- دیگران را به پرداخت خمس و زکات ترغیب کنیم.
- ۶- با پرداخت خمس و زکات در عمران و آبادی کشورمان سهیم باشیم.
- ۷- خمس و زکات مال خود را بپردازیم تا موجب ثواب دنیا و آخرت شود.

امر به معروف و نهی از منکر

مریم خانم رو به معلّم کرد و گفت: امر به معروف و نهی از منکر یعنی چه؟ معلّم گفت: عزیزم، امر به معروف و نهی از منکر همانند نماز، روزه، حجّ و زکات جزو فروع دین است. **امر به معروف** شامل **کارهای خوب** و **پسندیده‌ای** می‌شود که ما انجام می‌دهیم و دیگران را به انجام دادن آنها تشویق می‌کنیم. در حالی که با انجام گرفتن این کارها احساس لذّت و خوشی داریم. **نهی از منکر** یعنی از **کارهای حرام** و **ناپسند** دوری کنیم و دیگران را از انجام دادن آنها باز داریم.

در بسیاری از مواقع با دوری از گناه و کارهای ناپسند می‌توانیم برای دیگران الگو و نمونه باشیم. پیامبر گرامی ما و امامان معصوم «علیه‌السلام» با رفتارهای شایسته و دوری از گناه و انجام کارهای پسندیده سرمشق‌های خوبی برای ما هستند که با پیروی از آنان می‌توانیم به سعادت و رستگاری برسیم. برای مثال قیام عاشورای امام حسین «علیه

السلام» برای زنده نگه داشتن امر به معروف و نهی از منکر بود.

امر به معروف و نهی از منکر از بزرگ‌ترین **واجبات** است. اهمّیت امر به معروف و نهی از منکر تا آنجاست که سایر دستورهای اسلامی با اجرای امر به معروف و نهی از منکر برپا می‌شود. در قرآن کریم آمده است:

الَّذِينَ إِن مَكَانَهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَآمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَاللَّهُ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ.

(آیه ی ۴۱ سوره حج)

«همان کسانی که هرگاه در زمین به آنان قدرت دادیم، نماز را برپا می‌دارند؛ زکات می‌دهند و امر به معروف و نهی از منکر می‌کنند. آنان رستگارانند. پایان همه‌ی کارها با خداوند است.»

برپا داشتن امر به معروف و نهی از منکر موجب می‌شود که جامعه به سوی رستگاری و سعادت پیشرفت کند و فساد و زشتی در جامعه نباشد. از نظر اسلام، هیچ عملی نمی‌تواند با امر به معروف و نهی از منکر، برابری کند و امت اسلامی تا زمانی که به این دو واجب عمل می‌کند، بهترین امت‌هاست.

خداوند در قرآن کریم می‌فرماید:

وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

(سوره ی توبه آیه ی ۷۱)

مردان و زنان باایمان ولیّ (یار و یاور) یکدیگرند؛ امر به معروف و نهی از منکر می‌کنند؛ نماز را برپا می‌دارند و زکات را می‌پردازند و خدا و رسولش را اطاعت می‌کنند؛ بزودی خدا آنان را مورد رحمت خویش قرار می‌دهد؛ خداوند توانا و حکیم است. خداوند! ما را در اجرای امر به معروف و نهی از منکر ثابت قدم بدار.

گفت و گو کنیم

۱- در مورد اثرات امر به معروف و نهی از منکر در جامعه با دوستان خود گفت و گو کنید.

۲- امر به معروف و نهی از منکر چیست؟ با یکدیگر گفت و گو کنید. خلاصه‌ی گفت و گوی خود را در چند سطر بنویسید:

از تجربه‌ها بگوییم

۱- اگر تجربه یا خاطره‌ای از امر به معروف و نهی از منکر خود دارید یا از دیگران شنیده‌اید، برای دوستانتان بیان کنید.

۲- احادیثی که تاکنون درباره‌ی امر به معروف و نهی از منکر شنیده و یا خوانده‌اید برای دوستان خود بگویید و چند مورد را در دفترچه‌ی خود بنویسید.

بخوانیم و بیشتر بدانیم

اهمیت امر به معروف و نهی از منکر در اسلام به حدی زیاد است که خداوند دو فرشته را مأمور کرد تا عذابی بزرگ بر ساکنین شهری وارد آورند. چون به آنجا

رسیدند مردی را دیدند که خدا را با اخلاص می خواند و تضرّع می کند. یکی از آن دو فرشته به دیگری گفت: این عابد زاهد را نمی بینی؟ آیا او هم جزو مجازات شوندگان است؟

پس از گفت و گو از خداوند سؤال کردند که در این شهر بنده ای تو را خالصانه می خواند و تضرّع می کند آیا عذاب را نازل کنیم؟ فرمان رسید: فرمانم را اجرا کنید چرا که آن مرد هیچ گاه از کارهای ناشایست مردم این شهر خشمگین نشده و آنان را امر به معروف و نهی از منکر نکرده است!

بدانیم و به کار ببندیم

- ۱- برای داشتن جامعه ای سالم به امر به معروف و نهی از منکر اهمیت بدهیم.
- ۲- امر به معروف و نهی از منکر را با زبانی خوش و در نهایت احترام انجام بدهیم.
- ۳- به یاد داشته باشیم امام حسین (علیه السلام) برای زنده نگه داشتن امر به معروف و نهی از منکر قیام کردند؛ از این قیام درس بگیریم.
- ۴- ابتدا خود، عامل امر به معروف و نهی از منکر باشیم، سپس آن را به افراد جامعه توصیه کنیم.
- ۵- همیشه با اخلاقی نیکو و صبر و بردباری امر به معروف و نهی از منکر را انجام دهیم.

عفو و گذشت

در فتح مکه مسلمانان پیروزمندانه وارد شهر شدند. همه انتظار داشتند پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) از کفار مکه انتقام بگیرد؛ زیرا مردم مکه آن حضرت و مسلمانان را بسیار اذیت کرده بودند. چندین بار برای نابودی اسلام و کشتن پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) لشکر کشی و توطئه کرده بودند. ولی پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) با **جوانمردی** همه را **عفو** کرد و آتش کینه‌ها را خاموش ساخت. این رفتار پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) با دشمنان موجب شد تا بسیاری از کفار مکه به دین اسلام روی آورند. این درس بزرگی برای کسانی است که می‌توانند با **گذشت** و **بخشش** زندگی خود و دیگران را **لذت بخش** نمایند.

شتاب و سرعت در انتقام گرفتن از اخلاق انسان‌های بزرگوار نیست و سرعت در عفو از اخلاق **مردان بزرگوار** است. کسانی که نظر بلند و روح بزرگ دارند، از خطاهای دیگران چشم‌پوشی می‌کنند و از **حق شخصی** خود می‌گذرند. **کینه توزی** و **لجاجت** از

رفتارهای انسان‌های **ضعیف** است.

درباره‌ی عفو و بخشش امام علی «علیه‌السلام» فرمودند: **عفو زیباترین رفتار انسان است.**

در برابر کسی که به انسان بدی می‌کند، عفو و گذشت بسیار تأثیر دارد. گذشت موجب می‌شود تا فرد مقابل، رفتار و عمل خود را اصلاح کند.

امام سجاد «علیه‌السلام» که خود نمونه‌ی بخشش و گذشت بود، درباره‌ی کسی که به انسان بدی کرده است می‌فرمایند: «کسی که با زبان یا رفتار خود با تو بدی کرده است؛ از او درگذر و او را عفو کن تا کینه ریشه کن شود.»

رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمودند: دیگران را ببخشید و عفو کنید در عفو **لذتی** است که در انتقام نیست. **جوانمرد** کسی است که وقتی قدرت دارد و می‌تواند انتقام بگیرد؛ عفو و گذشت می‌کند. جوانمرد کسی است که چون دارا و ثروتمند شد؛ به فقیران **کمک** می‌کند.

جوانمرد بدی را با **نیکی** پاسخ می‌دهد.

ور بر دیگری خورده نگیری مردی

گر بر سر نفس خود امیری مردی

گر دست فتاده ای بگیری مردی

مردی نبود فتاده را پای زدن

گفت و گو کنیم

۱- درباره‌ی این سخن حضرت علی (علیه‌السلام) «عفو زیباترین رفتار انسان است»، با دوستان خود گفت‌وگو کنید.

۲- در خصوص نتایج خوب عفو و گذشت در زندگی با دوستان خود گفت و گو کنید و خلاصه‌ی گفت و گوی را در دفترچه‌ی خود بنویسید.

۱- اگر تجربه یا خاطره‌ای از چشیدن طعم شیرین عفو و گذشت دارید؛ برای دوستان خود بیان کنید.

۲- حدیث یا آیه‌ای را که در خصوص عفو و گذشت شنیده یا خوانده‌اید برای دوستان خود بگویید. چند مورد را در دفترچه‌ی خود بنویسید.

روزی رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) در حالی که نشسته بودند؛ لبخندی بر لبانشان نقش بست. از ایشان علت تبسمش را پرسیدند، فرمودند: «دو نفر از امت من می‌آیند و در پیشگاه پروردگار قرار می‌گیرند. یکی از آنان می‌گوید: خدایا حق مرا از ایشان بگیر.» خداوند متعال می‌فرماید: «حق برادرت را بده.» آن شخص می‌گوید: «خدایا! از اعمال نیک من چیزی نمانده، متاعی دنیوی هم ندارم.» آنگاه صاحب حق می‌گوید: «پروردگارا حالا که چنین است از گناهان من بر او بیفزا!» پس از آن اشک از چشمان پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم) سرازیر شد و فرمود: «آن روز، روزی است که مردم احتیاج دارند گناهانشان را کسی حمل کند.» خداوند به آن کس که حقش را می‌خواهد می‌فرماید: «چشم‌ت را برگردان، به سوی بهشت نگاه کن، چه می‌بینی؟» آن فرد سرش را بلند می‌کند؛ آنچه می‌بیند موجب شگفتی است. می‌گوید: «پروردگارا! اینها برای کیست؟ خداوند می‌فرماید: با گذشت تو از برادرت. آن شخص عرض می‌کند: خدایا از او گذشتم.»

سپس خداوند می‌فرماید: «دست برادر دینیت را بگیر و وارد بهشت شوید!»
پیامبر (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) فرمودند: «هر کسی از ظلمی که در حق او
شده گذشت کند، خداوند به جای آن در دنیا و آخرت به او عزت می‌بخشد.»

بدانیم و به کار ببندیم

- ۱- خداوند انسان‌های با گذشت را دوست دارد. پس بکوشیم همیشه در زندگی گذشت داشته باشیم.
- ۲- هیچ گاه به فکر انتقام و کینه توزی نباشیم؛ زیرا آسیب آن ابتدا به خودمان برمی‌گردد.
- ۳- در مورد خطاها و لغزش‌های دیگران چشم پوشی کنیم.
- ۴- اگر خطا یا اشتباهی از ما سرزد، سعی کنیم آن را جبران کنیم.
- ۵- به یاد داشته باشیم همیشه بخشش از بزرگان است.

کسب حلال

دین اسلام برای همه‌ی امور زندگی ما دستورهایی داده است تا با به کارگیری آن در طول زندگی سعادت‌مند شویم. یکی از دستورهای دین اسلام، اهمیت دادن به کار و کوشش است. اسلام ما را به کار و تلاش تشویق می‌کند. اسلام از ما می‌خواهد تا به دنبال کسب روزی حلال باشیم و کسب درآمد با راه‌های نامشروع جایز نیست؛ حتی اگر برای به دست آوردن روزی حلال به زحمت و مشقت بيفتیم!

دین اسلام کسانی را که از راه تلاش و زحمت فراوان روزی خود را به دست می‌آورند؛ وعده‌ی اجر و پاداش بزرگ، در دنیا و آخرت داده است.

پیامبر گرامی ما می‌فرمایند: «هرکس برایش اهمیت ندارد که چگونه مال و ثروت به دست آورد؛ خداوند هم برایش مهم نیست که او چگونه وارد جهنم می‌شود.»

هر کس مالی را از راه حرام به دست آورد؛ خداوند، صدقه، عمره و هیچ کار ثوابی را از او نمی‌پذیرد و به مقدار پاداش آنها برایش گناه نوشته می‌شود.

آثار ناگوار درآمد حرام در نسل انسان آشکار می‌شود. در حادثه‌ی عظیم کربلا که بزرگ‌ترین مصیبت را بر خاندان رسول‌الله روا داشتند، امام حسین علیه‌السلام به لشکر یزید می‌فرمایند: «علت لشکرکشی شما همان لقمه‌های حرام است.»

در واقع تأثیر لقمه‌های حرام به حدّی است که برای وعده‌های بی‌ارزش دنیوی، فرزند رسول‌الله (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) را به شهادت می‌رساند.

امام صادق (علیه‌السلام) می‌فرمایند: «اگر می‌خواهید دعاهایتان مستجاب شود؛ باید کسب درآمدتان حلال باشد.»

پیامبرگرامی (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) می‌فرمایند: «عبادت هفتاد جز است که بهترین آنها کسب حلال است.» آن حضرت می‌فرمایند: «هرکس از راه حلال برای معاش خانواده‌اش تلاش کند؛ مانند کسی است که در راه خدا جهاد می‌کند.»

امیدواریم که خداوند توفیق دهد تا همه‌ی انسان‌ها به دنبال کسب روزی حلال باشند.

گفت و گو کنیم

۱- درباره‌ی تأثیرات کسب حلال و لقمه‌ی حرام در زندگی با دوستان خود گفت و گو کنید.

۲- چرا کار و کسب حلال در اسلام اهمّیت زیادی دارد؟ با دوستان خود گفت و گو کنید و نتیجه را در چندسطر بنویسید:

.....

.....

.....

۱- تجربه‌ی خود را در خصوص کسب حلال و تأثیر آن در زندگی تان برای دوستان خود بگوئید.

۲- اگر داستانی از کسانی که لقمه‌ی حرام خورده‌اند و نتیجه‌ی آن را دیده‌اند، شنیده اید؛ برای دوستان خود بگوئید.

با نگاه به آیات قرآن به این نتیجه می‌رسیم که قرآن هرگز ما را به چشم پوشی از نعمت‌های فراوان الهی دعوت نکرده است و فقر را ارزش و نعمت به حساب نمی‌آورد. قرآن همیشه انسان را دعوت به کار و تلاش می‌کند تا از طریق کار و کوشش، روزی حلال کسب کند. در آیه‌ی ۱۶۸ سوره‌ی بقره آمده است:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ

ای مردم! از آنچه در زمین است؛ حلال و پاکیزه بخورید و از شیطان پیروی نکنید که او دشمنی آشکار است. همچنین در آیه ۵۷ سوره بقره می‌خوانیم:

.....كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ.....

از نعمت‌های پاکیزه‌ای که به شما روزی داده ایم بخورید.

امام باقر(علیه السلام) می فرماید:

من دوست ندارم کسی را که دنبال کسب و کار نمی رود و بر پشت می خوابد؛ در خانه می نشیند و می گوید، خدایا روزی مرا برسان و برای اینکه از فضل روزی خدا استفاده کند، قدمی بر نمی دارد.

آنگاه فرمود: مورچه برای اینکه روزی خود را به دست آورد از لانه اش بیرون می رود، یعنی؛ انسان نباید برای تهیه روزی از مورچه کمتر باشد.

بدانیم و به کار ببندیم

- ۱- خداوند را رزاق و روزی دهنده بدانیم و به این گفتار باور قلبی داشته باشیم.
- ۲- در کسب روزی حرص و طمع نداشته باشیم. مشهور است که طمع زیاد موجب قطع روزی می شود!
- ۳- به یاد داشته باشیم کار و تلاش و کسب روزی حلال، باعث طول عمر و گشایش در روزی می شود.
- ۴- کسب درآمد حرام باعث تباه شدن فرزندان و زندگی می شود، پس از آن دوری کنیم.
- ۵- روش انبیا و ائمه معصومین(علیه السلام) را در زندگی برای کسب روزی حلال، الگوی خود قرار دهیم.
- ۶- برای کسب درآمد حلال تلاش کنیم و به روزی خود، قانع باشیم.

فاطمه زهرا (سلام الله علیها)

حضرت فاطمه ی زهرا، (سلام الله علیه) دختر گرامی پیامبر ما، حضرت محمد (صلی الله علیه و آله و سلم)، است. سرور همه ی افراد بشر و نزدیک ترین انسان به خداست. نام مادر حضرت فاطمه (سلام الله علیه) حضرت خدیجه ی کبری (سلام الله علیه)

است. آن حضرت نخستین زنی بود که به اسلام ایمان آورد و مسلمان شد.

تولد حضرت فاطمه (سلام الله علیه)

هنگامی که حضرت فاطمه (سلام الله علیه) به دنیا آمد، نوری از وجود آن حضرت شروع به تابیدن کرد که سرتاسر خانه های مکه از آن نور روشن شد. از رسول اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) روایت شده است که فرمود: «محبوبترین خاندانم در نزد من، فاطمه ی زهراست.»

حضرت فاطمه (سلام الله علیه) پس از مرگ مادرش، در کنار رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) زندگی می کرد. با وجود این که هنوز کودک بود، ولی سعی می کرد تا در خدمت پدرش باشد و نیازهای او را بر طرف کند. به همین دلیل به او لقب «أمّ آبیها» دادند؛ یعنی، کسی که به جهت مهربانی و خدمت به پدر همانند مادری برای پدر بود.

زندگی در مدینه

پیامبر(صلی الله و علیه و آله و سلم) با یاری خداوند، شبانه از مکه به مدینه هجرت کردند.

حضرت علی(علیه السلام) به فرمان پیامبر(صلی الله علیه و آله و سلم)، به

همراه حضرت فاطمه ی زهرا (سلام الله علیه) و مادر بزرگوارش فاطمه بنت اسد و فاطمه دختر عموی پیامبر به مدینه هجرت کردند.

حضرت فاطمه ی زهرا(سلام الله علیه) در مدینه تحت مراقبت پدر زندگی می کرد و **علوم الهی** را از سرچشمه ی جوشان پیامبر(صلی الله علیه و آله و سلم) می آموخت. **هوش و ذکاوت** حضرت فاطمه (سلام الله علیه) بی نظیر بود، به طوری که در یادگیری و آموختن علوم الهی **نمونه ی کامل و عالم** به تمام معنا بود و هیچ مسئله ای برای او دشوار نبود.

ازدواج فاطمه ی زهرا(سلام الله علیه):

حضرت علی (علیه السلام) به سوی خانه ی پیامبر(صلی الله علیه و آله و سلم) به راه افتاد و نزد رسول خدا رفت. پس از سلام با اجازه ی پیامبر نشست و به زمین خیره شد. او می خواست مطلبی را با پیامبر در میان بگذارد، ولی از بیان آن شرم داشت. رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمود: به نظرم حاجتی داری؟ بگو تا آن را بر آورده سازم.

علی(علیه السلام) فرمود: «پدر و مادرم به فدایت، شما که از کودکی به علت فقر مالی پدرم، با مهربانی و بزرگواری سرپرستی مرا به عهده داشتید، در نزد من از پدر و

مادرم بهتر هستید. خداوند بزرگ مرا به وسیله ی شما هدایت کرد و... اکنون برای **خواستگاری** آمده ام و با شوق و ذوق فراوان، دختر شما، فاطمه ی زهرا (سلام الله علیه) را خواستگاری می نمایم.» وقتی که پیامبر (صلی الله علیه وآله و سلم) سخن امام علی (علیه السلام) را شنید، رو به علی (علیه السلام) کرد و فرمود: ای علی! قبل از تو مردان دیگری از فاطمه خواستگاری کرده اند که وقتی نامشان را بر زبان می آوردم؛ آثار ناراحتی در صورت فاطمه (سلام الله علیه) نمایان بود. اکنون منتظر باش تا به نزد فاطمه بروم و برگردم. وقتی که رسول گرامی اسلام (صلی الله علیه وآله و سلم) خبر خواستگاری علی (علیه السلام) را به حضرت فاطمه (سلام الله علیه) داد. آن حضرت در برابر پدرش **سکوت** کرد.

پیامبر به نزد علی (علیه السلام) برگشت و فرمود: آیا چیزی داری که وسیله ی ازدواج شما را فراهم کنم؟ امام علی (علیه السلام) **زره اش** را فروخت و با آن **مقدمات عروسی** را فراهم کرد.

جهیزیه ی فاطمه (سلام الله علیه)

روایت کرده اند که **جهاز** آن حضرت، یک تشک، یک پشته، یک تخت با رو تختی، فرش از پوست قوچ، یک ظرف آب، یک ظرف غذا و یک چادر مخمل بود.

خانه داری و شوهر داری حضرت فاطمه (سلام الله علیه)

حضرت علی (علیه السلام) و حضرت فاطمه (سلام الله علیه) از همه جهت مرد و زنی **نمونه** بودند. با وجودی که حضرت فاطمه، دختر پیامبر بود؛ ولی کارهای خانه را خود انجام می داد؛ غذا می پخت؛ نخ ریسی می کرد؛ لباس می شست؛ خانه را آب و جارو می کرد و از همه مهم تر با شوهر و فرزندان با **مهربانی** رفتار می کرد و **یار** و **غمخوار** حضرت علی (علیه السلام) بود؛ به طوری که از حضرت علی (علیه السلام)

روایت کرده اند: که هر گاه به خانه می آمدم با دیدن فاطمه همه ی غم هایم برطرف می شد.

تربیت فرزندان:

حضرت فاطمه (سلام الله علیه) مادری نمونه بود. حضرت امام حسن مجتبی (علیه السلام) و امام حسین (علیه السلام) در دامان او پرورش یافتند که انسان هایی نمونه و امام و پیشوای ما هستند. **صبر و استقامت** حضرت زینب (سلام الله علیه) مثال زدنی است.

گفت و گو کنیم

- ۱- درباره ی حضرت فاطمه (سلام الله علیه) و زندگی آن حضرت با دوستان خود گفت و گو کنید.
- ۲- درباره ی تربیت فرزندان حضرت فاطمه (سلام الله علیه) با همدیگر گفت و گو کنید.
- ۳- خلاصه ای از گفت و گوهای خود را در چند سطر بنویسید:

از تجربه‌ها بگوییم

۱- داستانی از زندگی حضرت فاطمه را که تاکنون شنیده اید، برای همدیگر باز گو کنید.

۲- اگر در زندگی تجربه یا خاطره‌ای دارید که سعی نموده‌اید حضرت فاطمه (سلام الله علیه) را الگوی خود قرار دهید، برای همدیگر بیان کنید.

بخوانیم و بیشتر بدانیم

حضرت علی (علیه السلام) همسر خویش را بسیار دوست می داشت و ایشان را بهترین یاور خود می دانست. حضرت فاطمه (سلام الله علیه) همسری فداکار بود. امام علی (علیه السلام) در پاسخ پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) که سؤال کردند همسرت را چگونه یافتی؟ فرمودند: او را بهترین یاور، در راه اطاعت از خداوند یافتم.

بدانیم و به کار ببندیم

۱- با پیروی از رفتار حضرت فاطمه (سلام الله علیه) به دنبال علم و دانش باشیم و هر روز به آگاهی های خود بیفزاییم.

۲- با الگو قرار دادن حضرت فاطمه (سلام الله علیه) عفت و پاک دامنی

خود را حفظ کنیم.

۳- در دعا کردن، دیگران را فراموش نکنیم.

۴- پیروی از ولایت را از حضرت فاطمه (سلام الله علیه) بیاموزیم.

۵- به همسر خود احترام بگذاریم و مهربانی کنیم.

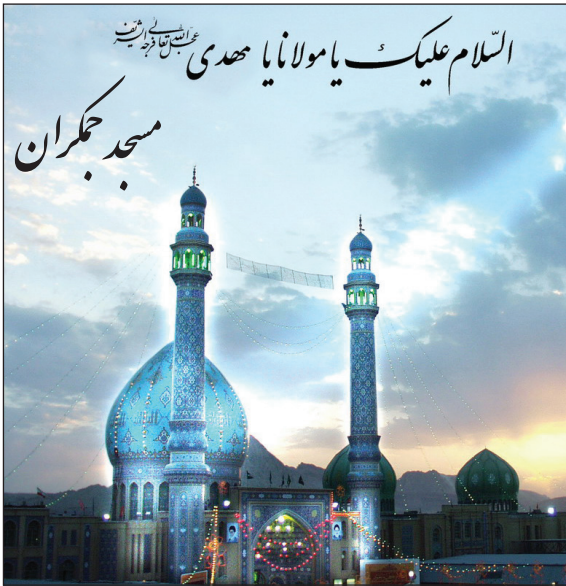
۶- فرزندان خود را با آیین اسلام تربیت کنیم.

۷- ساده زندگی کردن را از حضرت زهرا (سلام الله علیه) درس بگیریم.

۸- ازدواج آسان به خصوص مراسم عروسی و جهیزیه ساده و مهریه‌ی

کم را ترویج دهیم.

مهدی موعود (عجل الله تعالی فرجه الشریف)

در کتاب سوادآموزی «۲» با امام دوازدهم آشنا شدیم. در این درس می‌خواهیم مطالب بیشتری درباره‌ی آن حضرت بدانیم.

- امام یازدهم ما، حضرت امام حسن عسکری «علیه السلام»، در سال ۲۶۰ هجری به شهادت رسید و مقام امامت و رهبری امت اسلام به فرمان خداوند به فرزند

ارجمندشان حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) سپرده شد. در آن روز امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شش ساله بود.

چون دشمنان امام در کمین بودند و تصمیم گرفته بودند تا هر طور شده، به زندگی آن حضرت خاتمه دهند. امام به **فرمان خدا از نظرها پنهان** شد تا از گزند دشمنان قسم خورده در امان باشد.

ابتدا حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) به وسیله‌ی **چهار** نماینده با برخی شیعیان در ارتباط بود که با وفات آخرین نماینده، این دوره از غیبت پایان یافت

و به **غیبت صغری** معروف است.

در دوره‌ی دوم که به دوره‌ی **غیبت کبری** معروف است؛ اداره‌ی امور شیعیان و بیان حلال و حرام و کلیه‌ی مسایل زندگی مردم به **فقها بزرگ شیعه** که **نمایندگان** عام آن حضرت هستند واگذار گردید.

همه‌ی ما شیعیان آن حضرت بی‌صبرانه انتظار ظهور آن حضرت را می‌کشیم و از خداوند می‌خواهیم که هر چه زودتر آن امام ظهور و دنیا را پر از **عدل و داد** کند. اکنون وظیفه‌ی ما به عنوان منتظران آن حضرت چیست؟ و چگونه می‌توانیم زمینه‌ی ظهور آن حضرت را فراهم کنیم؟

ما منتظران در دوران غیبت کبری، مسئولیت‌های بزرگی داریم. در گام اول باید نسبت به وجود نازنین امام زمان **شناخت و آگاهی** پیدا کنیم. در همه کارها **رضایت** آن حضرت را مورد توجه قرار دهیم و بدانیم که رضایت آن حضرت در **ترک گناه و انجام واجبات** است. همچنین در خودسازی باید نسبت به سایر جامعه احساس مسئولیت کنیم و تلاش کنیم تا افراد جامعه نیز برای **ظهور** آمادگی پیدا کنند.

امام سجاد(علیه السلام) می‌فرماید: معتقدان به مهدی(عجل الله فرجه) و منتظران ظهور او در عصر غیبت در پنهان و آشکار مردم را به دین خدا فرا می‌خوانند. اگر امر به معروف و نهی از منکر کنار گذاشته شود، خوبی‌ها نابود می‌شوند و بدی‌ها در جامعه زیاد می‌شوند و این موارد مانع ظهور می‌شوند.

منتظران واقعی به خصوص پدران و مادران به پرورش و تربیت نسل منتظر می‌پردازند، یعنی تلاش می‌کنند انسان‌هایی با ایمان و توانمند را برای یاری آن حضرت تربیت و آماده کنند

- درباره‌ی وظایف و مسئولیت منتظران در عصر غیبت با دوستان خود گفت و گو کنید و خلاصه‌ی آن را در چند سطر بنویسید:

- ۱- اگر خاطره‌ای از زیارت جمکران دارید، برای دوستان خود بیان کنید.
- ۲- اگر کتاب یا مطلبی درباره‌ی زندگی امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف) مطالعه کرده‌اید، خلاصه‌ی آن را برای دوستان خود بگویید.

حضرت مهدی (عجل الله فرجه) از نسل رسول خداست که با صدور فرمان قیام، کنار کعبه ظاهر می‌شود و پرچم پیامبر گرامی اسلام را در دست می‌گیرد. با قیام خود دین خدا را زنده می‌کند و احکام الهی را در سرتاسر جهان برقرار می‌سازد. امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) جهان را پر از عدل و داد خواهد کرد. امام زمان اهل عبادت و شب زنده داری، زهد و ساده زیستن، صبر و بردباری، علم و دانش، جهاد

در راه خدا و... است.

لقب های امام زمان نشان دهنده ی فضایل ایشان است. بعضی از لقب های آن حضرت عبارت اند از:

مهدی: مشهورترین لقب حضرت است و به معنای هدایت شده‌ای است که به امر خداوند، مردم را به سوی حق دعوت می کند.

قائم: کسی که برای پاسداری از حق قیام خواهد کرد.

بقیة الله: باقی مانده حجّت های خدا و آخرین خلیفه الهی است.

منتظر: کسی که همیشه چشم به راه او هستند.

منصور: مردی که برای نابودی ظلم و ستم در سراسر عالم از سوی پروردگارش یاری می شود.

صاحب العصر و صاحب الزمان: حاکم و فرمانروای یگانه زمان از سوی خداوند بر بندگان است.

امام صادق (علیه السلام) می فرماید: مهدی بخشنده‌ای است، که مال را به وفور می بخشد، بر کارکنان و مسئولان دولت خویش بسیار سخت می گیرد و با بینوایان بسیار مهربان است.

- ۱- برای ظهور آن حضرت بسیار دعا کنیم.
- ۲- زمینه‌ی ظهور امام زمان (عجل الله فرجه) را با عمل به دستورات دین اسلام فراهم سازیم.
- ۳- پیرو ولایت فقیه باشیم که به حق ادامه دهنده‌ی راه انبیا و اولیای الهی است.
- ۴- در زمان غیبت، هنگام بروز مسائل و مشکلات دینی به مراجع تقلید مراجعه کنیم.
- ۵- سعی کنیم از منتظران واقعی آن حضرت باشیم.
- ۶- از قیام ملت‌های مظلوم بر علیه قدرت‌های فاسد حمایت و پشتیبانی کنیم.

عفاف و حجاب؛ کمال انسان

یکی از دستوره‌های بسیار ارزشمند اسلام رعایت **حجاب** است. حجاب نقش مهمی در **سلامت روحی** انسان و جامعه دارد؛ زیرا رعایت حجاب موجب می‌شود تا انسان به **سعادت** برسد. در جامعه‌ای که حجاب رعایت نمی‌شود؛ زمینه‌ی فساد و بی‌بند و باری برای افراد به خصوص جوانان فراهم می‌شود.

خداوند برای جلوگیری از فساد، به رعایت حجاب فرمان داده است تا جایی که در هفت سوره‌ی قرآن به آن پرداخته است. برای نمونه در قرآن آمده است:

وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ....

(آیه‌ی ۳۱ سوره‌ی نور)

و اطراف روسری‌های خود را برسینه بیفکنند (تاگردن وسینه با آن پوشانده شود) وزینت خود را جز آن مقدار که نمایان است آشکار ننمایند.

پوشش و حجاب در بین زنان

پوشش زن در اسلام این است که در معاشرت با مردان **نامحرم**، بدن و موی خود را بپوشاند و به خودنمایی نپردازد. این مسئله در آیات قرآن آمده است و در رساله‌های مراجع تقلید بیان شده است.

در اسلام، حجاب به معنی پرده نشینی نیست و زنان می‌توانند با **رعایت حجاب** در جامعه حضور فعال داشته باشند. برای نمونه زنان با ایمانی را می‌بینیم که با رعایت حجاب نماینده‌ی مجلس، معلم آموزش و پرورش، استاد دانشگاه هستند و یا در بیمارستان‌ها و ادارات خدمت می‌کنند.

زنان مسلمان با پیروی از حضرت فاطمه‌ی زهرا (سلام الله علیه) با رعایت حجاب خار چشم دشمنان اسلام می‌شوند؛ زیرا دشمنان اسلام تلاش می‌کنند با بی‌حجابی و بی‌بندوباری، جامعه‌ی اسلامی را به فساد بکشانند تا بتوانند به مقاصد پلیدشان برسند.

پیامبر گرامی ما حضرت محمد (صلی الله علیه و آله و سلم) می‌فرمایند:
عَفَّتْ ، زینت زنان است.

زن با ایمانی که حجاب خود را رعایت می‌کند، **دعای پیامبر** (صلی الله علیه و آله و سلم) در حق او اجابت می‌شود. آن حضرت می‌فرماید: خداوندا! زنانی که خود را پوشیده نگاه می‌دارند، مشمول **رحمت و غفران** خود بگردان! «ببخش و بیامرز»
امام جعفر صادق علیه السلام می‌فرمایند:

« اگر زن عفت داشته باشد، به دنیا می‌ارزد و اگر عفت نداشته باشد، به خاک هم نمی‌ارزد.»

ای زن! به تو از فاطمه این گونه خطاب است

ارزنده ترین زینت زن، حفظ حجاب است

فرمان خدا، قول رسول، نص کتاب «قرآن» است

از بهر زنان، افضل طاعات، حجاب است

۱- درباره ی نقش و اهمّیت حجاب در زندگی فردی و اجتماعی انسان با همدیگر گفت و گو کنید.

۲- درباره ی حضور فَعّال زنان در جامعه با رعایت حفظ حجاب با همدیگر گفت و گو کنید.

۳- نتیجه ی گفت و گوها را در چند سطر بنویسید:

۱- اگر خاطره و داستانی درباره ی حفظ حجاب و تأثیر آن در زندگی داشته اید برای دوستان خود بازگو کنید.

۲- اشعاری که درباره ی حفظ حجاب شنیده اید برای دوستان خود بازگو کنید. چند مورد را بنویسید:

بخوانیم و بیشتر بدانیم

حجاب در اسلام یک قانون است. حجاب به عنوان سرچشمه ی زلال می تواند زن را به کمال برساند. حجاب از بی بند و باری و مفساد اجتماعی جلوگیری می کند. حجاب باعث استواری و تداوم کانون گرم خانواده ها می شود.

بدانیم و به کار ببندیم

- ۱ - فرزندان خود را به رعایت حجاب کامل تشویق کنیم.
- ۲ - فرزندان خود را با آداب و رسوم اسلامی و وظایف شرعی آشنا کنیم.
- ۳ - هنگام خرید لباس سعی کنیم که با فرهنگ اسلامی و ایرانی ما هماهنگ باشد و خدایی ناکرده ترویج فرهنگ بیگانه نباشد.
- ۴ - در لباس و پوشش مُدگرا نباشیم؛ زیرا هم از نظر اقتصادی و هم از نظر جهات دیگر به خودمان لطمه می زنیم.
- ۵ - همواره و در همه حال حضرت فاطمه (سلام الله علیه) را الگوی زندگی خود قرار دهیم.
- ۶ - عقیف و پاکدامن باشیم.

توبه و بازگشت

مردی نزد رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) آمد و گفت: یا رسول الله گناهان من بسیار است، آیا در توبه به روی من باز است؟
پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمودند: آری راه توبه برای همه هموار است. تو هم از آن محروم نیستی! مرد از نزد پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم) رفت و مدتی نگذشت که بازگشت و گفت: یا رسول الله آن هنگام که گناه می کردم؛ خداوند مرا می دید؟

پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمودند: آری می دید.
مرد آهی سرد از سینه کشید و گفت: توبه جرم گناه را می پوشاند، چه کنم با شرم آن! آن گاه فریادی زد و دردم جان داد!
از نعمت های بسیار بزرگی که خداوند به بشر داده است، نعمت توبه و بازگشت است.

می‌توان گفت که توبه و قبولی آن از سوی خدا، از نشانه‌های بزرگ **رحمت و لطف** و **وسیع الهی** است. توبه یعنی **ترک گناه** و **بازگشت** به سوی خدا و بهترین مرحله‌ی عذرخواهی در پیشگاه خداوند است.

توبه در اسلام دارای پنج شرط است:

۱- ترک گناه

۲- پیشمانی از گناه

۳- تصمیم بر تکرار نکردن گناه

۴- تلافی و جبران گناه

۵- استغفار (آمرزش) با زبان

توبه مانند بیرون آوردن لباس چرک از بدن و پوشیدن لباس پاک و تمیز به جای آن است.

در قرآن کریم آمده است، از نشانه‌های پرهیزکاران این است که هرگاه مرتکب عمل زشتی شدند یا به خود ستم کردند، زود به یاد خدا می‌افتند و برای گناهان خود از خداوند طلب آمرزش می‌کنند.

امام صادق (علیه السلام) فرمودند:

« هنگامی که بنده‌ی خدا توبه حقیقی کرد، خداوند او را دوست می‌دارد و در

دنیا و آخرت گناهان او را می‌پوشاند. همه‌ی گناهانی که فرشته‌ها

برایش نوشته‌اند از یادشان می‌برند و به اعضای

بدن و محل‌هایی که در آن گناه کرده است،

وحی می‌شود که گناهان او را پنهان کنید.»

گفت و گو کنیم

- ۱- در خصوص اهمیّت توبه و شرایط آن با دوستان خود گفت و گو کنید.
- ۲- توبه واقعی یعنی چه؟ در مورد آن با دوستان خود گفت و گو کنید.

از تجربه‌ها بگوییم

- ۱- اگر خاطره یا تجربه‌ای در خصوص توبه واقعی دارید و یا از کسی شنیده‌اید برای دوستان خود بیان کنید.
- ۲- داستان‌ها و احادیثی را که در مورد توبه واقعی خوانده‌اید برای دوستان خود بگویید و خلاصه‌ی آن را در چند سطر بنویسید:

بخوانیم و بیشتر بدانیم

توبه و استغفار در قرآن:

در قرآن، ذات پاک خداوند، ۹۱ بار غفور، یعنی «بسیار آمرزنده» و ۵ بار غفار، یعنی «بسیار بخشنده» یاد شده و در آیات بسیاری، مردم به استغفار و طلب آمرزش از درگاه خدا دعوت شده‌اند و بیش از ۸۰ بار سخن از توبه و پذیرش توبه به میان آمده است. در اینجا به ذکر سه آیه می‌پردازیم:

- وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ

(سوره ی آل عمران آیه ی ۱۳۵)

و از نشانه‌های پرهیزکاران آن است که: هرگاه مرتکب عمل زشتی شوند، یا به خود ستم کنند، به یاد خدا می‌افتند و برای گناهان خود از خدا طلب آمرزش می‌کنند.
- وَ مَنْ يَعْمَلْ سَوَاءً أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللَّهَ يَجِدِ اللَّهَ غَفُورًا رَحِيمًا (سوره ی نساء آیه ی ۱۱۰)

کسی که کار بدی انجام دهد، یا به خود ستم کند، سپس از خداوند طلب آمرزش نماید، خداوند را آمرزنده و مهربان خواهد یافت.

- قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ (سوره ی زمر / ۵۳)

بگو ای بندگانی من که بر خود اسراف و ستم کرده‌اید! از رحمت خداوند نومید نشوید که خدا همه گناهان را می‌آمرزد و او بسیار بخشنده و مهربان است.

گر کافر و کبر و بت پرستی باز آی

صد بار اگر توبه شکستی باز آی

باز آی، هر آنچه هستی باز آی

این درگه ما، در گه نومیدی نیست

- ۱- همواره به فکر استغفار و بازگشت از گناهان باشیم، مبادا که مرگ فرصت محو گناه را به ما ندهد.
- ۲- هیچ گاه توبه را به تأخیر نیندازیم.
- ۳- در همه حال از خداوند در خواست عفو و بخشش داشته باشیم.
- ۴- هیچ گاه از عفو و رحمت الهی مأیوس نباشیم.
- ۵- قبل از آن که آثار گناه در قلب ماندگار شود، توبه کنیم.
- ۶- سعی کنیم توبه کننده واقعی باشیم. به یاد داشته باشیم خداوند همیشه توبه کنندگان واقعی را می‌پذیرد.

– چه کار کنیم که فرهنگ اسلامی در خانواده و جامعه‌ی ما بیشتر عملی شود:

کوه پیمایی مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه‌ای «مدّظله العالی» و برخورد با دختر و پسر نامحرم

یک روز که مقام معظم رهبری به کوه های اطراف تهران رفته بودند با دختر و پسری دانشجو برخورد می کنند که به لحاظ ظاهری وضع مناسبی نداشتند و آنان تصور می کردند که آقا دستور دست گیری آنان را خواهند داد.

ولی برخلاف تصور، مقام معظم رهبری با آنها احوال پرسی کردند و از شغل و فامیل بودن آنها سؤال کردند. پسر وقتی با خلق زیبای آقا مواجه شد، واقعیت را گفت که ما دوست هستیم.

آقا ابتدا درباره‌ی ورزش و مزایای آن صحبت کردند و بعد فرمودند: بد نیست

صیغه‌ی محرمیتی در میان شما برقرار شود و شما با هم ازدواج کنید و به آنها پیشنهاد دادند؛ اگر مایل هستید در فلان تاریخ بیایید من آمادگی دارم که عقد شما را بخوانم.

آنان خدا حافظی کردند و طبق قرار همراه خانواده خود محضر آقا رسیدند. آقا عقد آنها را جاری کردند و با برخورد کریمانه مقام معظم رهبری این دو جوان تغییر مسیر دادند و آن دختر غیر محجّبه به یک دختر محجّبه و آن پسر نیز یک جوان مذهبی شد.